פרשיות באגרות הראי"ה

"דגל ירושלים"

טבת תרע"ח – שבט תרפ"ב (1918–1922)

12 אגרות

הסיפור, האגרות לפי הסדר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

הסיפור בקצרה

כחודשיים אחרי הצהרת בלפור (ראו בפרשת הצהרת בלפור), בטבת תרע"ח, פרסם הרב קוק בלונדון מכתב גלוי ביידיש ובעברית בשם 'דגל ירושלים', וקרא בו לכל היהודים יראי ה' להתארגן ולהשתתף בבניין הארץ. 'דגל ציון', הציונות, איחד את מי שבנה את הארץ מתוך אידיאלים חילוניים, ורבים מן החרדים לא יכלו להצטרף אליה. 'דגל ירושלים' נועד להיות תנועה שבה גם הם יוכלו להשתתף, ושתכניס אור של קודש אל התחייה הלאומית.

סניפים נוסדו באנגליה, בשווייץ, בהולנד ובארצות הברית, אבל התנועה לא התפתחה כפי שקיווה הרב קוק. היא נתקלה בהתנגדות של המפלגות הדתיות ובחוסר אמצעים, והרב קוק עצמו נמנע מלפגוע ב'מזרחי'. האגרות שבמעשייה מראות את הרעיון, את ההתלהבות של הימים הראשונים, ואת הקשיים.

האגרות לפי הסדר

כרך ג', אגרת תתסז: 1. 'דגל ירושלים', מכתב גלוי ביידיש ובעברית, בטבת תרע"ח: קריאה לכל העולם היהודי הדתי להתארגן תחת 'דגל ירושלים' לבניין הארץ ולתחיית האומה. יש 'דגל ציון', המאחד חלק מן העם, אבל רבים אינם יכולים להיכנס אליו.

"פעראייניגט זיך אלע אונטער דעם דגל ירושלים"

כרך ג', אגרת תתסח: 2. לבנו, הרצי"ה, בשבט תרע"ח: העת גדולה, וצריך שקול רוח ישראל האמיתי יישמע בעולם. זה אפשרי רק בהתארגנות של יראי ה'. הרב קוק הכין מכתב גלוי בשם 'דגל ירושלים', ואולי יתארגנו גם בשווייץ.

"השאלה הגדולה העומדת נגד עיניהם של שלמי אמונים בישראל היא למה ילכו-בראש הרחוקים מיהדות בפנימיותה"

כרך ג', אגרת תתעב: 3. לרצי"ה, במוצאי שבת כ"ח בשבט תרע"ח: הגיע מכתב מאביו בירושלים, בכתב ידו, אחרי כמעט שלוש שנים. למחרת תתקיים בביתו אספה לייסוד האגודה.

"למחר נקוה בע"ה לכונן את היסוד המעשי הראשון לאגודת "דגל ירושלים""

כרך ג', אגרת תתעג: 4. לרצי"ה, באדר תרע"ח: אין לחשוש שהממשלות יחשדו בתעמולה, כי הכול יודעים שאנשי הרוח פונים לאהבת הבריות. זו השעה המוכשרת ביותר, והיסוד הוא ההתארגנות עצמה.

"אין לנו שעה יותר מוכשרת מהשעה הנוכחית, שאין כדאי לעזבה בלא מפעלים חשובים"

כרך ג', אגרת תתפ: 5. לד"ר זאב יעבץ, בניסן תרע"ח: יש להרחיב את דרישת זכויות האומה על ארצה. אבל צריך נס שגם הרחוקים מן התנועה הלאומית ישתתפו בו, אלה שלא ייכנסו אפילו ל'מזרחי' בגלל קשריו עם הציונות הרשמית.

"ולשם כך הדפסתי את המכתב דגל ירושלים, והנני מקוה ממנו בע"ה תוצאות טובות"

כרך ג', אגרת תתפב: 6. לרב יעקב הכהן יפה, במנצ'סטר, בניסן תרע"ח: הסבר מפורט. המטרה הראשונה היא כמותית: לפתוח פתח לכל ירא ה', גם לרבבות שאוסרים על עצמם להצטרף לציונות ול'מזרחי'. בעיר זו או אחרת אפשר אולי לאגד את החרדים ל'מזרחי', אבל לא בכלל ישראל.

"מה שאי אפשר לנו לקוות אם נעסוק רק באגודות "מזרחיות""

כרך ג', אגרת תתקא: 7. לאחיו, הרב שמואל, במנחם אב תרע"ח: ההסתדרות נקראת 'ירושלים', ו'דגל ירושלים' הוא שם התעמולה. כמו ש'ציון' מסמנת את הכוח והחוסן, 'ירושלים' תסמן את אוצר הקודש. המטרה: לרומם את התנועה הלאומית ואת דגלה הציוני אל הקודש.

"מגמתי היא לרומם את התנועה הלאומית, ואת דגלה הציוני ביחד עמה אל רוממות הקודש"

כרך ג', אגרת תתקט: 8. לרב יעקב משה חרל"פ, באלול תרע"ח: העבודה ביסוד ההסתדרות רבה. היא מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית, עם הדעות והרגשות שלה, שתתפשט בעם ותחולל נפלאות בספרות ובמעשה.

"והתנועה ירושלים נפלאות תחולל בספרות ובפועל"

כרך ג', אגרת תתקלא: 9. לרצי"ה, בטבת תרע"ט: ההסתדרות מתפתחת, אבל לאט. הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל, וההסתדרות היא הכוח העוזר, ודמי החבר בה נמוכים, כדי שרבים יוכלו להצטרף.

"הדגל הוא כח האקטיבי הפועל, וההסתדרות הוא הכח העוזר"

> בקיץ תרע"ט שב הרב קוק לארץ, ונבחר לרב העיר ירושלים.

כרך ד', אגרת א (אלף): 10. לחברי 'דגל ירושלים' במנצ'סטר, בכסלו תר"פ, מירושלים: תודה על דברי התנחומים על "שברנו הגדול". על שאלתם ביחס לאגודות אחרות: תנועת 'ירושלים' אינה כמו כל אגודה בעולם.

"דברי תנחומותיכם היקרים על שברנו הגדול"

כרך ד', אגרת איג: 11. לרצי"ה, באדר תר"פ: התקבל הרישיון ל'דגל ירושלים' על שם הרצי"ה. קשה להתחיל לפעול עם מעט עוזרים, ואולי כדאי להתחיל בחוברת חודשית.

"איך נגשים עכשיו לפעולה קשה להחליט עם מיעוט העוזרים"

כרך ד', אגרת אעב: 12. אל כל בית ישראל, ובייחוד לאיכרים ולכורמים, במרחשון תרפ"א: 'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור. יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', אבל בלי אור הקודש היא לא תגיע לתעודתה. ועכשיו החובה המעשית: לתת עבודה לעולים הצעירים.

"והמגמה האחרונה של הקדש, אינה רק המדינה!"

מה קרה אחר כך

התנועה לא קמה כפי שתכנן הרב קוק. אבל הרעיון לא נעלם: 'דגל ירושלים' היה שם ההוצאה לאור שבה יצא הספר 'אורות' (ראו בפרשת הפולמוס על ספר "אורות"), ובשנת תרפ"ב, בקריאה ליסוד הישיבה המרכזית העולמית (ראו בפרשת יסוד הישיבה המרכזית העולמית), חזר הרב קוק והסביר: "הרימותי זה שנים את דגל ירושלים", בלי לפגוע "את שום כח מכחות האומה" (כרך ד', אגרת אקמג).

מה מלמדת הפרשה

קודש בתוך התחייה. "כמה שיצליח החול במצעדיו איננו כלל עלול לבוא לתעודתו, אם לא יופיע אור הקדש" (כרך ד', אגרת אעב).

לפתוח פתח לכולם. התנועה נועדה לאפשר לכל יראי ה' "להתאגד עמנו ולעבוד אתנו יחד על הככר של התחיה הלאומית בארצה" (כרך ג', אגרת תתפב).

בלי לפגוע באחרים. "אין אנחנו פוגמים את התחיה החלונית ואת הציוניות שהיא נושאת את דגלה" (כרך ד', אגרת אקמג).

לנצל את השעה. "אין לנו שעה יותר מוכשרת מהשעה הנוכחית" (כרך ג', אגרת תתעג).

הרב שלמה אבינר על הפרשה

באגרת של הרב חרל"פ, מן השנים שאחרי מלחמת העולם הראשונה, הוא מסביר את תביעתה של תנועת "ירושלים" שהכריז עליה הרב קוק: לתמוך בכל ענייני החול של בניין האומה, המדיניים והכלכליים, אבל להשאיר את ענייני הקודש בידי אנשי קודש, ולהקים בארץ ישיבות גדולות ולהביא אליה את יראי ה'. לדבריו, אין בכך עירוב של טוב ורע, אלא אדרבה: הפרדה ביניהם, והבדלה בין קודש לחול. (מקור: מתוך ספרי הרב)

"תנועת "דגל ירושלים"" - במלואו, בלשונו של הרב אבינר: הרקע ההיסטורי והרוחני להקמת תנועת "דגל ירושלים" בידי הרב קוק, ומגמתה. (מקור: מתוך ספרי הרב)

נוסח האגרות

12 האגרות שבפרשה, לפי הסדר, כל אחת עם התמצית שלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתסז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: (טבת תרע"ח) - לונדון **נמען:** 'דגל ירושלים' - מכתב גלוי ביידיש ובעברית

קריאה לכל העולם היהודי הדתי להתארגן תחת 'דגל ירושלים' לבניין הארץ. 'דגל ציון' (הציונות) מאגד חלק מהעם על בסיס האינטרסים החילוניים, ורבים אינם יכולים להצטרף אליו. ציון מבטאת את המלוכה והכוח העולמי, וירושלים את המטרה הקדושה - המקדש והסנהדרין, ומשם תצא תורה. יש להירשם כחברים ולייסד סניפים.

עיקרי הדברים

- 'דגל ירושלים'.
- ציון וירושלים.
- ארגון הדתיים לבניין הארץ.

נוסח האגרת

זכרו מרחוק את-ד' וירושלים תעלוה על-לבבכם

(ירמיה נ"א נ')

דגל

ירושלים

אן אפענער בריעף

פון

הרב קוק

רבנים, קהילות, סאסייטיס און יחידים, ענטפערט אויף אונזער רוף וואס פריהער, גיט אונז קראפט צו גרינדען אונזער הייליגען בנין פון די ארגאניזאציאן, פון אונזער גאנצע אידישע פרומע וועלט, צום בנין הארץ ותחית האומה, אונטער אונזער הייליגען דגל ירושלים.

צו אונזער. געעהרטע אידישע פרומע וועלט פרומע אידען!

מיר רופען אייך קומט צו די הייליגע ארבייט פון בויען אונזער אידישען פאלק אין אונזער הייליגע לאנד אין ארץ ישראל, קומט צו אונז, פעראייניגט זיך אלע אונטער דעם דגל ירושלים, וואס מיר הויבען איהם אויף, פאר די גאנצע אידישע פרומע וועלט.

אלע ווייסען אז עם איז דא א דגל ציון, ער פעראייניגט א געוויסען טהייל פון אונזערע ברידער, אויף דעם יסוד פון אונזערע אידישע וועלטליכע אינטע-רעסען אין ארץ ישראל.

עס זיינען אבער דא פיעל, זעהר פיעל, וואס זיי זיינען ניט אריין אין די פערבינדונגס-ארגאניזאציע פון די וואס טראגען דעם דגל ציון, און פיעלע פיהלען ביי זיך פאר אן אונמעגליכקייט פאר זיי,

אריינצוגעהן אין די ארגא-ניזאציע. מיר ריידען ניט ווי ווייט די זאך איז געראטן אדער אונגעראטן, אבער פאקטיש איז דאך אזוי.

עס איז דאך אבער אונמעגליך אז דער גרעסטער נאטירליכער און ערענסטער טהייל פון אידען, דאס איז די מעהרסטע פון די אידישע פרומע וועלט, זאל פון ווייטען שטעהן בלייבען, ביי די יעצטיגע וואונדערליכע געשעהענישען פון די איצטיגע צייט, און ניט צולייגען זיין האנד צו דעם הייליגען בנין פון אונזער אומה אויף איהר הייליגען באדען, צוליעב די אזוי גערופענע שטערונגען. אלזא הויבען מיר אויף, פאר די גאנצע פרומע אידישע וועלט, דעם דגל ירושלים, עס זאלען זיך אונטער איהם ארגאניזירען אלע פרומע אידען, צו שאפען די ארבייט פון אונזער בויאונג אין ארץ ישראל, נאך אונזער ריכטיגען אידישען פרומען גייסט, מיט שטאלץ און מיט מוטה, זאלען מיר אופהויבען אונזער פרומע אידישע פאהן, דעם דגל ירושלים.

ציון און ירושלים, געהען איינע ביי די אנדערע. פון אנפאנג אן פון אונזער געשיכטע, איז אויסגעדריקט געווארען דער נאמען ציון ביי די אויסשפרעכונג פון אונזער מלוכה, פון אונזער וועלטליכען כח, וועלכער איז אויך געוויס הייליג פאר זיך, און בעדיענט אלע הייליגע ציעלען פון דעם הייליגטהום פון אונזער פאלק, וועלכע זי איז, און וועט אויף אייביג זיין, די' ממלכת כהנים וגוי קדוש פון דער גאנצער וועלט.

ירושלים אבער שפרעכט אוים מיט איהר אויסדרוק דעם ציעל פון אונזער הייליגטימליכקייט פאר זיך, אלס דער העכסטער אידיאלסטישער פרינציפ פון אונזער אידישען עקזיסטענץ, פאר אונז אליין און פאר דער גאנצער מענשהייט, דער מקום פון דעם "בית המקדש", דער צוקונפטיגער בית תפילה לכל העמים, דער פלאץ וואו עס זיינען געזעסען די "סנהדרי גדולה", וואס פון איהר איז, און עס וועט ארויסגעהן תורה פאר כל ישראל. דאס בעצייכענט ירושלים. די גאנצע אידישע פרומע וועלט איז פון אייביג אן זייער טיעף מיט די הייליגע ציעלען געבונדען, זי איז געטליך אין איהרע געדאנקען, הייליג אין איהר גלויבען. די נשמה פון אונזער אומה האט אויסגעשפראכען אין איהרע טיעפע ווינשונגען, אין איהרע הייליגע תפילות, צו דעם אומקעהרען די שכינה אין ציון, דוקא דורך די בויאונג פון ירושלים, דורך די הייליגקייט פון בית המקדש, דורך די דערהויבונג פון די געטליכע קדושה אויף אונז, און דורך אונז אויף דער גאנצער וועלט.

דעם פרומען ציעל, ווילען מיר אויסשפרעכען דורך דעם דגל ירושלים, וועלכען מיר האפען דאס ער וועט געהן מיט א פריעדליכען צושטאנד צוזאמען מיט דעם דגל ציון, ביז וואנען מיר און די גאנצע וועלט וועלען דערקענען, אז די אידישע וועלטליכע אינטערעסען צו דעם אומקעהרען זיך אין ארץ ישראל אלס פאלשטענדיגע פאלק, און די הייליגע אינטערעסען, די עכטע פרומע פרינ-ציפען פעראייניגען זיך מיט די בעסטע ברידערשאפט איינער מיט דעם אנדערען. אבער כדי בעקאנט צו מאכען די אינערליכע און די אויסערליכע וועלט, מיט אונזערע פרומע אידישע נאציאנאלע פרינציפען, און צו שאפען, אן ארגאניזירטען קראפט, ווי אזוי דאס צו ריכטען אין א היסטארישען זינן, הויבען מיר אויף פאר די גאנצע אידישע פרומע וועלט דעם דגל ירושלים, און מיר רופען אלע פרומע אידען קומט צו

אונז, פעראייניגט זיך מיט אונז, שטארקט אונזער קראפט, צוליעב די הייליגע אידישע פרומע אינטערעסען, וואס זיי זיינען באמת די ריכטיגע נאטירליכע אינטערעסען פון דעם גאנצען כלל ישראל, אין אלע דורות אין די בעסטע צייטען פון אונזער עבר, און אין די זיכערסטע געהויבענסטע צייטען פון אונזער עתיד.

קומט צו אונזער דגל ירושלים, וועלכע די גרעסטע קרעפטען פון אונזער פרומע אידישע וועלט וועלען איהם טראגען, פאראויס, פאר אונזער הייליגע געטליכע מחנה ישראל.

פרומע וועלט, אלע שלומי אמוני ישראל, עם איז ניטא וואס צו צווייפלען אז די הייליגע געטליכע קראפט בעווייזט זיך יעצט אויף אונז אין די וועלט-פאסירונגען. מיר זיינען געוויס גערופען צו קומען צוריק צו אונזער אלטע היים, אין ארץ ישראל, מחדש צו זיין דארטען, אונזער אלטען הייליגען לעבען, מיר מוזען די הייליגע בעוועגונג יעצט קומען אנטקעגען מיט אלע אונזערע קרעפטען, דער ריכטיגער אידישער ווארט, דער פרומער אידישער ווארט, וואס אין איהם ליעגט דער קראפט פון אונזער פאלקם לעבען, און וואס איז ביז איצט געלעגען זעהר טיעף אין גלות, וועלכער זיין שפראך איז ניט בעפרייט געווען, מוז איצט פריי געזאגט ווערען...

טיעף זעהר טיעף איז ער, דער אידישער פרומער ווארט, שווער זעהר שווער קומט אן די וועלט, איידער דער פרומער העכסט אידעאלער, גליקליכער אידישער ווארט, ווערט ריכטיג אויסגעשפראכען, איידער ער געהט ארוים פון זיין ערנסטע בעהעלטניס, וואם ער איז בעהאלטען טיעף גאנץ טיעף אין די אידישע הייליגע נשמה, און איידער ער ווערט א קראפט אין דער ווירקליכקייט פון דעם פראק-טישען נאציאנאלען אידישען לעבען, ד. ה. איידער עס בעווייזט זיך דער ריכטיגער אמת ארויס, אז ער און איבערהויפט ער, איז דער פראקטישער כח פון דעם אלגעמיינעם אידישען פאלקס לעבען.

דער אמת איז דאך אז דער גאנצער אידישער עקזיסטענץ, און די גאנצע אידישע בינדליכקייט, וואס מאכט אונזער אומה פאר אן אייביגען אונבעזיעגטען פאלק אויף דער וועלט, ליעגט דאך נור אין איהם, אין דעם אידישען פרומען ווארט, וואס ער דארף אויסגעשפראכען ווערען לויטער און דייטליך, דורך דעם כח פון די אידישע ארגאניזירטע פרומע וועלט, וועלכע ער מוז מיט ערהא-בענמוטהיגקייט איהר הייליגען פאהן טראגען.

דער פרומער אידישער כח, ער און ניט קיין אנדערער איז דער טרעגער און דער היטער פון די הייליגע שבועה, וואס מיר האבען געשווארען על נהרות בבל "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". און דער כח איז דאך אפילו וועלכער ער צינדט אן דעם בעהאלטענעם פייערל, וואס ער לעשט זיך ניט אויס ביי קיין אידען, וואס ער האלט זיך נאך, טראץ אלע טונקעלע וועלטליכע חשבונות, צוגעבונדען פעסט צו זיין פאלק, מיט זיינע גרויסע האפנונגען. דער כח איז באמת אויך דער הויפט מקור פון וואנען עס ווערען געשעפט אלע צווייגען פון אידישע ספעציעלע טעטיגקייטען, וועלכע זיי נוצען אזוי פיעל צו דעם אויפבויאונג פון אונזער פאלק אויף אונזער לאנד, און וואס ער שאפט מוטה און ענערגיע צו אלע אידישע שאפונגס קרעפטען אין אלע זייערע איינטיילונגען.

דער הייליגער כח, מוז ארויסגעהן, יעצט פאר די גרויסע עפענטליכע וועלט דורך די ארגאניזירטע אידישע פרומע וועלט, וועלכע זי וועט זיך פעראייניגען דורך דעם דגל ירושלים.

די גאנצע וועלט וועט ערשט דערהערען ווי אזוי מיר געהען מיט די הייליגע געטליכע פאהן, וואס איז אונזער ריכטיגער, אמת'ער לעבענס אינהאלט, מען וועט ערשט דערהערען ווי אזוי די פאלק פון דער געטליכער תורה הויבט זיך אויף מיט זיין גרויסען הימעלשען כח, צוריק צו בויען זיך אויף זיין געטליכע לאנד.

מיר אלע פרומע אידען, ברויכען טיעף וויסען און גלויבען אז די הייליגע געטליכע האנד פיהרט אונז יעצט עפענטליך צו אונזערע הויכע אידעאלע ציעלען, מיר דארפען בעקאנט מאכען די גאנצע וועלט די ריכטיגע בעדייטונג פון די יעצטיגע וואונדערליכע וועלט-פאסירונגען, וועלכע זיי ציעלען זיך אזוי אפענבאר מקרב צו זיין אונזער גאולה, אונזער ישועה, וואס פון איהר און נור פון איהר מוז ארויסקומען די גאולה און די ישועה פאר די גאנצע מענשען-וועלט.

מיט די פלאמענדיגע ליכטיגע געטליכע אמונה, מיט די שיינונג פון דעם אור פון אונזער הייליגער תורה, מיט די לעבהאפטיגקייט פון אלע איידעלסטע און פרומסטע אידען, וועלען מיר טראגען אונזער דגל, דעם דגל ירושלים, וואס נור דורך איהם און צוליעב איהם וועט ערשט ריכטיג זיך דערהויבען דער דגל ציון. עם וועט די ווערטה פון דעם אידישען וועלטליכען קראפט ערשט ריין ערקלערט ווערען אין דער וועלט, דורך די ערלייכטונג פון דעם הייליגען אידישען פרומען קראפט, וואס ער וועט ריכטיג בעטאנט ווערען דורך די אויפהויבענדע שטימען פון די גאנצע אידישע פרומע וועלט, וואס זי וועט זיך נעהמען מיט איהר הייליגע התלהבות, צו די ערנסטע ארבייט פון אונזער הייליגען בנין האומה, צו אראנזשירען אונזער צוריקקעהרען זיך אין ארץ ישראל, מיט דעם גליק פון אונזער הייליגע געטליכע ליכטיגקייט, "בית יעקב לכו ונלכה באור ד'".

מיט די טיעפסטע הייליגע בעגייסטערונג רופען מיר אייך, אלע פרומע אידען, לייגט ניט אב די צייט, וועלכע מארשירט מיט אזוינע ריעזען שריט, און קומט וואס פריהער צו אונזער הייליגען דגל, פון די גאנצע אידישע פרומע וועלט וואס וועט זיך פעראייניגען צו די עבודת הקודש, פון שיבת ציון, פון תחית האומה, פון גאולת ארץ ישראל, און פון איהר בנין, און פון אלע פיעלע און ערהאבענע פראקטישע און גייסטליכע ארבייט, וואס געהערען צו די גרויסע אונטערנעהמונגען, וועלכע וועלען יעצט אין אונזער נייען לעבען פארקומען טאג טעגליך, אונטער דעם דגל ירושלים, וואס מיר הויבען יעצט אויף. מיר שליסען מיט די הייליגע ווערטער פון דעם נביא, וואס יעדער פרומער איד ברויכט זיי קיין סעקונדע אין זיין לעבען, פון זיין הארצען ניט אוועקלאזען, ביי די איצטיגע וואונדערליכע צייט, כדי ער זאל פערשטעהן וואס עס ווערט פון אונז געפאדערט.

"ועתה לא כימים הראשנים אני לשארית העם הזה, נאם ד' צבאות, כי זרע השלום, הגפן תתן פריה, והארץ תתן את יבולה, והשמים יתנו טלם. והנחלתי את שארית העם הזה את כל אלה, והיה כאשר

הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל, כן אושיע אתכם והייתם ברכה, אל תיראו, תחזקנה ידיכם (זכריה ח', י"א - י"ג).

צוזאמען מיט אונזער אלטען שר הצבא יואב לאמיר זאגען איינער צום אנדערען.

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו" (שמואל ב' י, י"ב). שטארקט זיך אונזערע אלע פרומע ברידער, און קומט אין די מאסען צו אונזער הייליגען געטליכען אידישען נאציאנאלען דגל, צום דגל ירושלים. צו אלע אידען אין אלע לענדער, אין אלע גלות'ין, לאמיר אלע זאגען אהן אן אויפהער דעם גאנצען פסוק פון אונזער מאטא:

"פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את ד' וירושלם תעלה על לבבכם". אנטרונענע פון שווערד, (וואס ער יאגט אייך און אייערע דורות אין אלע אייערע גלות-לענדער), געהט שטעלט זיך ניט אב, געדענקט פון ווייטען אן גאט און ירושלים זאל ארויפגעהן אין אייער הארצען.

קומט, קומט, ברידער אלע, אין די מאסען צו אונזער הייליגען דגל, דעם דגל ירושלים.

"ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מ"א כ"ז[1]). אמן סלה.

תרגום

מכתב גלוי

מהרב קוק

רבנים, קהלות חבורות, ויחידים ענו על קריאתנו, ביותר מוקדם, תנו לנו אומץ ליסד את בניננו הקדוש של כל ההסתדרות של כל עולמנו הישראלי הכשר לבנין הארץ ותחית האומה תחת דגלנו הקדוש דגל ירושלים.

לעולמנו המכובד הכשר, של שלמי אמוני ישראל יהודים כשרים!

אנחנו קוראים לכם, באו להעבודה הקדושה לבנות את עמנו הישראלי, על אדמת קדשנו א"י[2] באו אלינו, התאחדו כולכם תחת דגל "ירושלים" אשר אנחנו מרימים אותו לפני כל העולם הכשר הישראלי הכל יודעים שיש במציאות "דגל-ציון", הוא מאחד חלק ידוע של אחינו, על היסוד של ענינינו הישראליים-העולמיים בארץ ישראל. נמצאים אמנם רבים, רבים מאד אשר לא נכנסו בהתאגדות ההסתדרות של אותם שנושאים את "דגל ציון" ורבים מרגישים בעצמם לאי אפשרות לפניהם להכנס בתוך ההסתדרות. אין אנו מדברים עד כמה הדבר הוא צודק, או בלתי-צודק, אבל בפועל הלא המצב הוא ככה.

אבל הלא דבר שאי אפשר הוא שהחלק היותר גדול, היותר לבבי ויותר תמים מישראל, שהם הרוב של העולם הכשר הישראלי יהיה נשאר עומד ממרחק אצל המאורעות הנפלאות של הזמן הנוכחי, ולא

יריים את ידו לטובת הבנין הקדוש של אומתנו על אדמת קדשה, בשביל אותם העכובים הנקראים בשם הפרעות.

לזאת מרימים אנחנו, לפני כל העולם הכשר הישראלי, את דגל "ירושלים" שיסתדרו תחתיו כל כשרי ישראל לכונן את העבודה של בניננו בארץ ישראל, ע"פ[3] אמתתו של הרוח הישראלי הכשר, בגאון ובאומץ נשא את דגלנו הכשר הישראלי את דגל ירושלים.

"ציון" ו"ירושלים", הן זו אצל זו, מאז מראשית תולדותנו התבלט שם ציון אצל ההבטאה של מלכותנו כחנו העולמי שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו והוא משמש את כל המטרות הקדושות של עמנו שהוא הוה ויהיה לעד ממלכת הכהנים וגוי הקדוש של העולם כולו.

אמנם "ירושלים" מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו מצד עצמה בתור המגמה היותר גבוהה באידיאליותה של הויתנו הישראלית, בעד עצמנו ובעד האנושיות כולה, המקום של בית המקדש, בית תפלה העתיד של כל העמים, המקום שבו ישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה ותצא תורה לכל ישראל, זה מציין השם "ירושלים" העולם הכשר הישראלי כולו, הוא מעולם עמוק מאד מקושר עם המטרות הקדושות, הוא אלהי ברעיוניו קדוש בעוצם אמונתו, אומתנו בטאה באחוליה העמוקים, בתפילותיה הקדושות לשיבת השכינה "לציון", דוקא על ידי בנין "ירושלים", על ידי קדושת בית המקדש, על ידי ההתרוממות של הקדושה האלהית עלינו ועל ידנו על העולם כולו.

את המטרה הכשרה הזאת חפצים אנחנו לבטא על ידי דגלנו דגל "ירושלים", שאנחנו מקוים שילך במצב של שלום עם דגל "ציון", עד אשר אנחנו וכל העולם כולו נכיר שהענינים העולמיים של ישראל לשוב אל ארץ ישראל, בתור עם שלם, והענינים המקודשים, עצם המגמות הכשרות, מתאחדים הם במיטב האחוה זה עם זה.

אבל כדי לתן הכרה להעולם הפנימי ולהעולם החצוני, עם המגמות הלאומיות הכשרות שלנו, וכדי ליצור כח מסודר איך לכונן את זה באופי תולדתי, הננו נושאים לפני כל העולם הישראלי הכשר את דגל "ירושלים" והננו קוראים את כל אחינו הכשרים, באו אלינו, התאחדו עמנו, אמצו את כחנו, בעבור הענינים הקדושים של העולם הכשר הישראלי, שהם הנם באמת הענינים העצמיים הטבעיים של כל כלל ישראל בכל הדורות, בזמנים היותר טובים של עברנו ובהתור הבטוח והנשא של עתידנו.

באו אל דגלנו "ירושלים", אשר הכחות היותר גדולים של העולם הכשר היהודי ישא אותו קדימה, לפני המחנה הקדושה האלהית "מחנה ישראל".

עולמנו הכשר, כל שלומי אמוני ישראל, אין לנו מה להסתפק, ברור הוא שהכח האלהי הקדוש מתגלה עלינו כעת בתוך המאורעות של העולם, אנחנו בודאי קרואים הננו לשוב בחזרה אל נונו העתיק, לארץ ישראל לחדש שמה את החיים העתיקים הקדושים שלנו, אנחנו חייבים לקדם את פני התנועה הקדושה הזאת בכל מאמצי כחותנו, אמנם המלה הישראלית האמיתית, המלה הישראלית הכשרה, שבה מונח הכח של החיים הלאומיים שלנו, שהוטל עד כה במעמקי הגלות, עמוק מאד במורד, שלשונו לא נחפש, מוכרחת עתה להאמר בחופש מוחלט.

עמוק עמוק מאד הוא האומר הישראלי הכשר, כבד כבד מאד הוא המעמס של העולם, עד אשר האומר הנשא האומר המרומם באידיאליותו, האומר הכשר המוצלח הישראלי, יתבטא באמתת צביונו, עד אשר יצא ממחבואו הרציני שהוא גנוז בו עמוק, מאד עמוק, בתוך הנשמה הקדושה הישראלית, ועד שיעשה לכח פועל בהממשיות של החיים הישראליים הלאומיים, כלומר עד שיתגלה אותו האופי של האמת האמיתית שהוא וביחוד הוא, הנהו הכח הממשי של החיים הכלליים של הלאום הישראלי.

האמת הלא היא שהקיום הישראלי וכל הקשור היהדותי שהוא עושה את אומתנו לעם עולם בלתי מנוצח בתבל, מונח הוא רק בו בהאומר היהודי הכשר, שהוא צריך להתבטא בבהירות ובהבלטה ע"י[4] הכח של ההסתדרות של העולם הכשר הישראלי, שהוא מוכרח בגאון רוח לשאת את דגלו הקדוש.

הכח הכשר הישראלי, הוא ולא אחר הוא הנו הנושא והשומר של השבועה הקדושה אשר נשבענו על נהרות בבל "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" והכח הזה הלא הוא הנהו המבעיר אפילו את הזיק של האש הגנוז אשר לא יכבה כליל אצל כל בר ישראל, שהוא כל עוד מחזיק את עצמו עדנה למרות כל החשבונות הכהים של העולם קשור באומץ בעמו עם תקותיו הגדולות. זה הכח הוא באמת גם המקור היותר עליון מהיכן שנשאבים החיים לכל הענפים של הכשרונות הישראליים המיוחדים, שהם מועילים כל כך אל הבנין של עמנו על ארצנו, ושהוא יוצר רוח ומרץ לכל כחות היצירה שלנו בכל מחלקותיהם. הכח הקדוש הזה מוכרח הוא לצאת כעת לפני העולם הגדול הרשמי, ע"י העולם היהודי הכשר המסודר אשר יתאחד ע"י הדגל "ירושלים". כל העולם אך כעת יקשיב איך שאנו הולכים עם הדגל האלהי, שהוא התוכן האמיתי של מהות חיינו האמיתיים.

כעת בהפתעה ישמע איך שהעם של התורה האלהית הוא מתנשא בכחו הגדול השמימי לשוב ולכונן את עצמו על ארצו האלהית. אנו היהודים הכשרים צריכים אנו לדעת עמוק ולהאמין, שהיד האלהית הקדושה היא מנהלת אותנו כעת בחושף אל מגמותנו האידיאליות הנשאות, אנו צריכים לתן להכרה לכל העולם כולו את הפתרון הגדול של מאורעות העולם הנפלאות, שהן קולעות כל כך בגלוי אל המטרה לקרב את גאולתנו, את ישועתנו שממנה ואך ממנה מוכרחת היא לצאת הגאולה והישועה של כל העולם האנושי. בשלהבתיה, של הארת האמונה האלהית, בהופעת האורה של תורתנו הקדושה, בהתחיה של כל הרעיונות הכשרים היותר אידיאלים, נשא את דגלנו את דגל "ירושלים" אשר אך על ידו ובגינו ינשא דגל "ציון". הערך של העולם הישראלי העולמי יתברר לטהרתו בעולם, על ידי ההופעה של הכח הקדוש היהדותי, שיבוטא בדיוק על ידי ההתרוממות הקולית, של כל העולם הישראלי הכשר, שיקח את כל עצמיותו בהתלהבות קדושה אל העבודה הרצינית, של הבנין הלאומי הקדוש, לכונן את שיבתנו לא"י[5] בהאושר של האורה האלהית שלנו "בית יעקב לכו ונלכה באור ד'" בהתעוררות רוח קדושה היותר עמוקה, הננו קוראים אנו אתכם כל אחינו הכשרים, אל תדחו את הזמן ושהוא צועד בצעדי ענק כאלה, ובאו ביותר מוקדם אל דגלנו הקדוש, של כל העולם הכשר הישראלי, אשר יתאחד אל עבודת הקודש של שיבת ציון, של תחית האומה של גאולת אר"י[6], ושל בנינה, ושל כל העבודות הרבות והנשאות, המעשיות והרוחניות, שהן שייכות להעבודות האחראיות הגדולות הללו, שהן

יאתיו יום יום בחיינו החדשים, שיעשו כולם תחת השפעת דגלנו הקדוש דגל "ירושלים" שאנו מרימים אותו כעת.

הננו חותמים בהדברים הקדושים של הנביא, שכל יהודי כשר צריך שלא יזיזו גם רגע מלבבו בעת הנפלאה הזאת, כדי שיבין מה שנדרש מאתנו: "ועתה לא כימים הראשונים אני לשארית העם הזה נאום ד' צבאות: כי-זרע השלום הגפן תתן פריה הארץ תתן את-יבולה והשמים יתנו טלם. והנחלתי את שארית העם הזה את כל-אלה: והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה ובית ישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה אל-תיראו תחזקנה ידיכם". (זכריה ח', י"א - י"ג).

יחד עם שר צבאנו העתיק יואב, נאמר איש לאחיו:

"חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלהינו". (שמואל ב', י"א י"ב). לכל היהודים בכל הארצות, בכל הגלויות, נאמר כולנו בלא הרף, את הפסוק כולו של המוטה שלנו:

"פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את ד' וירושלים תעלה על לבבכם". (ירמיה נ"א נ').

באו באו, אחים כולכם בהמון אל דגלנו הקדוש אל דגל "ירושלים" "ראשון לציון הנה הנם, ולירושלים מבשר אתן" (ישעיה מ"א כ"ז).

אמן סלה.

קול הקורא מאת הרב קוק שליט"א[7] להעולם הכשר של שלמי אמוני ישראל אחים חביבים, בשמחה ותקוה הנני מצהיר לכם שההסתדרות של ההתאחדות של עולמנו הישראלי הכשר לשם בנין אומתנו בארץ ישראל, במצב עצמי בלתי תלוי, ע"פ האופי של הכשרות הישראלית, ע"י ההסתדרותנו "ירושלים", יצאה כבר אל הפועל במהלך החיים. מחלקי תבל שונים וגם מארץ ישראל באות אלינו הסכמות מלאות רגש, מרבנים גדולים, ומעסקני-הכלל מפורסמים, שהם מוצאים בההתיסדות של ההסתדרות "ירושלים" את ההכרח היותר גבוה, להחיות על ידה את תנועתנו של תחית האומה ובנינה באי"י[8], בהתוכן של רוח הקודש הישראלי, בהתום היותר טהור של הכשרות היהדותית.

לזאת מבקשים אנו את כל אחד מישראל ואת כל אגודה ישראלית, שהם מאחלים שהצעדים של בנין האומה שלנו בארצנו הקדושה יהיו מכוונים עם ההתרצות וההצלחה הישראלית, שלא ידחו את הזמן, ויהיו מקדימים להכתיב את עצמם בתור חברים להההסתדרות "ירושלים", אשר נתפרסמה על ידי המכתבים בשם "דגל ירושלים", ומכל העסקנים הכלליים במקומותיהם מבקשים אנחנו שייסדו ענפים להההסתדרות ירושלים, בהתקשרות עם ועדנו המרכזי, שנתיסד בתור ועד זמני להסתדרות ירושלים.

באו אחים מכובדים, התאגדו נא בתוך התאחדותנו הקדושה, עם המטרה לרומם את האורה האלהית הקדושה, המוכרחת להופיע בשביל הבנין של עמנו בארצנו הקדושה, חזקו כל מה שהוא קדוש, כל מה שהוא כשר, כל מה שהוא מרומם בישראל, ובארץ ישראל.

באו אל הבנין של אומתנו הקדושה בארצנו הקדושה, על ידי ההתעוררות הקדושה, ועל ידי ההשפעה האלהית, של ירושלים.

בברכת ציון וירושלים, ידידכם המסור לכם,

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

---

1. כ"ז - כל זה
2. א"י - ארץ ישראל
3. ע"פ - על פי
4. ע"י - על ידי
5. לא"י - לארץ ישראל
6. אר"י - ארץ ישראל; "האר"י": רבי יצחק לוריא
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בא"י - בארץ ישראל

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתסח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

מדוע הרצי"ה ממעט לכתוב? צריך שקול 'רוח ישראל האמיתי' יישמע, וזה אפשרי רק בהתארגנות של יראי ה' - לכן הכין את 'דגל ירושלים'. השאלה: 'למה ילכו בראש הרחוקים מיהדות'? הצד החומרי בהכרח בידי השקועים בחומר, אבל בתוכו צריכה להיזרק נשמה אצילית. קמחי התלונן שהרצי"ה ממעט לאכול - 'האנושות... אינה מוכשרת עדיין לנזירות מבשר'.

עיקרי הדברים

- 'דגל ירושלים'.
- חומר ונשמה.
- נגד צמחונות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' שבט תרע"ח[2].

בני מחמדי שליט"א[3], כבר צמאים אנו למכתבך. ולמה באמת אתה מאחר כ"כ[4] ונותן הפסקה גדולה בין מכתב למכתב. ואם מפני יוקר הזמן אין אתה נפנה לכתוב מכתבים ארוכים בתכיפות, לפחות מכתב גלוי קצר הלא אפשר לכתוב בכל שבוע, להודיעני משלומך באה"ט[5].

מתמן נתעכבו מכתבים ואנחנו זרזנו אותם שיכתבו בפרטיות מכל דבר וענין ממצבם החדש, והבעתי את חפצי להחל בדברים מעשיים, בין הנוגע לפרטים בין הנוגע לכלל, ומאד אשתוקק שישיבוני איזה דברים ברורים, מה אפשר ואיך לעשות איזה דבר בעדם. ודי יעזרנו.

ע"ד[6] עניני הכלל הכוללים, העת גדולה היא והתעוררות רבה דרושה, ביחוד שיהיה הד הקול של רוח ישראל האמיתי נשמע בעולם, וזה אי אפשר כי אם ע"י[7] איזה התארגנות כללית של יראי ד' החודרים לעומק הרוח הנושב כעת בקרב המעשים הגדולים הנעשים בעולם, שיד ד' מתגלה בהם כ"כ בהתגלות כמוסה. והנה הכינותי מכתב גלוי בשם "דגל ירושלים" שאשלחנו לך אי"ה[8], אולי גם בשווייץ יתכוננו על זה, ולא נבוז ליום קטנות. השאלה הגדולה העומדת נגד עיניהם של שלמי אמונים בישראל היא למה ילכו-בראש הרחוקים מיהדות בפנימיותה. אף כי לפי משאת נפש של חשבון עמוק הדברים מוכרחים להיות כ"כ מעולפים, הצד המעשי החיצוני של החברה האנושית וכן הישראלית הוא מכון חמרי שמיסדיו שקועים כ"כ בחומריותו, וערכם מוכרח להיות ככה, אבל בתוך החומר העב הזה מוכרחת נשמה להיות נזרקת, והנשמה מוכרחת להיות אצילית, אלהית, כטבעה. ובערך ציבורי מוכרח הדבר שיבוטא רצון כללי מהמחזיקים בכל עוז קודש בדגל ד', בחיים במעשה ברוח ובפנימיות עומק כל רגש, והוא הקיבוץ הגדול של כלל ההמון הישר והתמים שלא סרו עכ"פ[9] בהסרה מוחלטה מדרך אבות, וקדושת התורה ואמונת אבות היא פנימיות חייהם, ומתוך עוצם האמיתיות הזאת הוד הקודש יגלה,

ויד ד' תראה בהופעה, שתזרח בנשמתם של יחידי היחידים מיחדי שם ד', ומקדשי שמו הגדול ברבים באמת ובצדקה.

וכל הגודל הזה חופף יהיה על כל התעצומות המעשיות, שהן צריכות להעשות דוקא ע"י כוחות שקועים בעבי המשאלים החומריים, שאור דקיק של יושר אנושי מאיר את מאפליהם. אולי יחנן ד' והדברים ישמעו, והוד הכרת השלום הישראלי המיוחד, והצביון הטמיר של הגות הקודש, ואומץ גבורת התפארת של המגמה הנצחית של כוננויות עם קדוש על ארץ ירושתו, יהיו לאחדים לציין את הדיוקן העליון של זרע יעקב, החי חיי איש תם יושב אהלים ומכיר בהכרת אמת את ערך העולם והחיים, ובוטח בשם ד' בכל חיי רוחו, באצילות יפעת טהרה וקדושה פנימית, שסופה לטהר את כל העולם כולו מכל זוהמותיו ולעשות מהפכה בעולם הדעות והאמונות של כל העמים כולם לטובה ולאורה, שתהיה למפרע מאשרת את כל המהפכות הנעשות בעולם החומר והחברה, להכיר את רז הבנין הנערץ אשר יד ד' כוננת במדה אחת למעלה מכל ערכי הזמנים ובתוך תוכם.

מר קמחי מתאונן במכתבו על אשר הנך ממעט באכילה. ולמה זה? בטח תשתדל להרבות בפקוח הבריאות כראוי, ובפרט בעניני אכילת בשר, ולפחות מרק בכל יום. כי לפי דעתי איננו, ולא האנושיות בכללה מוכשרה עדיין לנזירות מבשר. ודי אומר דברנו והערנו בזה בשיחותינו יחד.

חזק בני מחמדי ודי ירוממך בכל טוב ואושר, כתוב בפרטיות מכל וכל, ודי יחננו לראות ממך ומכל יקירינו רב אושר ונחת כנפש אביך,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. כ"כ - כל כך
5. באה"ט - באר היטב
6. ע"ד - על דבר
7. ע"י - על ידי
8. אי"ה - אם ירצה השם
9. עכ"פ - על כל פנים

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: מוצאי שבת כ"ח שבט תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הגיע מכתב מאביו בכתב ידו, 'משיב נפש' אחרי כמעט שלוש שנים. ההורים דחוקים, והם שולחים כסף. מחר יתקיים בביתו כינוס היסוד הראשון של 'דגל ירושלים'. התקבל מכתב מהרב חרל"פ.

עיקרי הדברים

- מכתב האב.
- יסוד 'דגל ירושלים'.

נוסח האגרת

ב"ה[1] מוש"ק[2] כ"ח שבט, תרע"ח[3].

בני מחמדי ויקירי שליט"א[4], זה כמה אשר אנחנו מקוים לקבל ממך מכתב כתוב בפרטיות באר היטב מכל ענייניך, ואיך אתה מרגיש עצמך במקומך החדש, אם הנך מוצא קורת רוח מהתמורה. ועד כה לא קבלנו כ"א[5] דברים קצרים וכלליים, שאמנם אנחנו מלאים לך רגשי תודה גם עליהם, אבל את צמאוננו הגדול לדעת מכל אשר עמך בפרטיות לא הרוו עדיין, ב"ה שקבלנו מכתבים מאה"ק[6], ביחוד מירושלים ת"ו[7], מאאמו"ר[8] שליט"א בכתב יד קדשו, שהיה לי למשיב נפש, כמעט זה כשלש שנים שלא זכיתי לראות תמונת כתבו. ת"ל[9] שהם כותבים באופן מרוצה, ומניח את הדעת. רק מה שכפי המובן הם דחוקים במצבם, ואנו הננו שולחים להם כפי היכולת בע"ה[10] לתמיכתם.

בטח כבר קבלת את המכתב הזרגוני, דגל ירושלים. אולי תוכל לעשות איזה תעמולה ע"ז[11] במקומך, ולהועץ עם אנשי לב איך לבא בקשר ענין עם המדינה בכלל, לחזק את מוסד ישוב ארצנו הקדושה, בשעת הכושר הזאת, ברוח ד' אשר על עמו.

ממר כהן נ"י[12] קבלתי מכתב מענין בדבר דרשתו, ועוד לא יכולתי לפנות לתשובתו, כי מוטרד אנכי מאד בכמה עבודות חיוביות ההולכות ושוטפות כעת.

למחר נקוה בע"ה לכונן את היסוד המעשי הראשון לאגודת "דגל ירושלים" ע"פ[13] תכונת המכתב, ע"י[14] אסיפה שתהיה בביתי בע"ה, בויעוד של כחות חשובים, מרבנים ובע"ב[15] הגונים. יופיע נא אור חסדו ואמתו של צור ישראל על עצותינו, ויאזרנו חיל וגבורה ויאר פניו עלינו בחן ושכל טוב למען עמו ונחלתו, לרומם ולשגב את קרן ישעו, בעז לאלקים, כמו כן קבלתי מכתב עברי מהרי"מ[16] חרל"פ[17] שי'[18], מענין בתוכנו הטהור והמקודש הראוי לטהור לב ובעל שפעת קודש שכמותו שי' ירבו בישראל.

אכפיל את בקשתי, שתשמחנו נא בפירוט כל ענייניך בקודש ובחול הפתוח לקודש, כרוחך הטהור בע"ה.

חזק בני ואמץ, ודי' ישגבך בישועתו, ויזכנו לראותך בתור האדם המעלה ברב טוב ואושר כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך צביונך ותפארתך,

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. מוש"ק - מוצאי שבת קודש
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. כ"א - כי אם
6. מאה"ק - מארץ הקודש
7. ת"ו - תבנה ותכונן
8. מאאמו"ר - מאדוני אבי מורי ורבי
9. ת"ל - תודה לא-ל
10. בע"ה - בעזרת השם
11. ע"ז - על זה
12. נ"י - נרו יאיר
13. ע"פ - על פי
14. ע"י - על ידי
15. ובע"ב - ובעלי בתים
16. מהרי"מ - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, מ (למשל: יעקב + משה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
18. שי' - שיחיה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתעג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט' אדר תרע"ח - לונדון **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

מכתב שני מאביו. אין חשש שהממשלות יחשדו ב'דגל ירושלים', כי ידוע ש'פנינו... לאהבת הבריות'. המטרה: 'להפיח רוח חיים של אש הקודש' בתנועת התחייה. התרבות המודרנית היא 'אור של עץ ריקבון', אבל אפשר ללכת לאורה כמה צעדים במעשה. צריך להקים ישיבות שכוללות 'את כל מקצועות התורה', עם 'עוז גופני ונפשי'. הראשית: התאגדות ודיבור ספרותי.

עיקרי הדברים

- מכתב שני מהאב.
- מטרת 'דגל ירושלים'.
- ישיבות רחבות.
- התאגדות קודמת.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט' אדר תרע"ח[2],

בני מחמדי ויקירי שליט"א[3], תל"י[4] על החוה"ש[5] אשר עמנו, כה ינצרנו השי"ת[6] ברב חסדיו לימים הבעל"ט[7] ויאיר לנו באור ישעו ויחננו לעלות לציון ברינה בשמחת עולם.

ב"ה שקבלנו עוד מכתבים מתמן, ומכתב שני בעצם כתי"ק[8] של אאמו"ר[9] שליט"א, ת"ל[10] שהם מרוצים מהחליפה שהולכת ונעשית ורואים בזה יד ד' לטובה על עמו ונחלתו. אמנם דחוקים הם שמה מאד, ועזרה רבה נחוצה היא להיות נשלחת בתדירות. כדאי היה לעשות גם בשווייץ אגיטציה ע"ז[11]. אולי ראוי לי לקחת בזה דברים עם אהובינו ד"ר[12] אשר נ"י[13].

ע"ד[14] תעמולה לשם "דגל ירושלים", איני רואה כל חשש חשדנות של אי אימון מצד הממשלות. הלא הפעולות הלאומיות מוכרחות הן בכל אופן להיות זורמות והולכות, והכל יודעים שפנינו, ביחוד פני אנשי הרוח מרגישי הקודש, עם יודעי אלהיו, הם תמיד לאהבת הבריות ואחות האדם, ושארית ישראל לא יעשו עולה, והזמן נכבד מאד, אם יש איזו אפשרות לפרופגנדה מצד שלמי אמונים, אשר עמדו עד כה מרחוק, אין לנו שעה יותר מוכשרת מהשעה הנוכחית, שאין כדאי לעזבה בלא מפעלים חשובים, לפחות ביסוד הכללי שהוא ההתארגנות בעצמה, הקודמת לכל פעולה פרטית חמרית ורוחנית.

הננו מאד מחכים כבר על דבריך בארוכה, וראוי שתכתב ג"כ[15] לתמן לשמח לבבם במכתב ידך. גם מהר"י[16] רבי שי'[17] הגיעני מכתב, ב"ה על שלו'[18] כולם. לא עת עדיין לדבר בפרטיות, ע"ד התעודות הפרטיות של התאחדות האמוניים לבנין הארץ ותחית האומה. המטרה הראשית והיסודית היא הכללית, כאשר מאז ידעת ממגמת פני, להפיח רוח חיים של אש הקודש בעצמת התנועה של תחיית האומה, המעשית והתיאורית, שרק בעבורה ולמענה הולכות הנה כל טבעותיה של שלשלת המאורעות באדם ובישראל ביחוד, ומתוך מחשכיה צריכה היא יד ד' הנעלמה להתגלות, ע"י[19] הכרת האומה

המתגשמת במעשי התחיה והבנין הארצישראלי. בתוך האריגה האורגנית צריך להיות חוט השני של שאיפת שלום האומה ואחדותה הולך וסובב תמיד, בטהרת המידות והדעות לשם בנין הכלל ברוח ד' אשר עליו מעולם.

אמנם בהכרח יהיו סעיפי העבודה נחלקים, ותחת אשר "העולמיים" שבנו הנם משיגים ביותר את העוז החיצוני ואת הברק היפיפה שבתרבות המודרנית, שהיא באמת רק אור של עץ ריקבון, שאמנם נוכל ללכת מעט איזה צעדים לאור כהה זה במהלכים המעשיים, אבל הנטיה החזקה מוכרחת להיות התעודדות הרוח הישראלי בפנימיותו, עם יסוד ישיבות והרחבת תורה במובן רחב ומרומם, הכולל את כל מקצועות התורה כולם, מדבר קטן עד דבר גדול, משובצים בשיבוץ עוז גופני ונפשי, כראוי לגוי קדוש ההולך באור החיים ומתעורר לחיים איתנים גם במובן המדיני והמלכותי. וראשית המעשה צריך להיות ההתאגדות של כל נאמני הרוח הדוגלים בשם ד' ותורתו, הנושאים את נפשם למטרות העליונות של הגאולה, המתחלת לישראל ומקפת והולכת את כל שדרות האדם, אשר כל תוי החיים, המוסריים והחברותיים, הספרותיים והאמוניים, הנה הנם סעיפיו.

כעת קשה לי לדבר בפירוט של פרטים, אבל ההתאגדות והתחלת הדיבור הספרותי, עד כמה שאפשר לסגננו יפה ולהעלותו במעלות החיים והקודש, זאת היא ראשית החובה. ועל כן חברים ואמצעיים כספיים הם העומדים על הפרק בראש, והם כמובן תלויים זה בזה. לא נבוז לכל התחלה קטנה ולא נסוג אחור משאיפה היותר גדולה ורחוקה, ודי עמנו.

שמורה יש אפשרות להשיג פה איזה משקל קטן, אבל ספק גדול הוא, אם נוכל להשיג גם להמשלח, לעת שאוכל נפש יקר הוא בכל מקום, הנני מצפה למכתבך המפורט, ונקוה לבשורות טובות משמחות לב חדשים לבקרים בעז"ה[20]. לע"ע[21] אקצר ואומר שלו' כנה"י[22] ונפש אביך מצפה לתשועת ד' ואומץ ישעו מיחל הצלחתך ותפארתך בכט"ס[23],

אברהם יצחק ה"ק

שלו רב לאהובינו היקר הר"א[24] קמחי נ"י וכא"ל[25] באה"ר[26], וכן לידידנו הנעלה מוהר"מ[27] ויסבורד וכא"ל שי'. למורת רוחי לא באו עדיין התפילין מעשי ידי בני א"י[28] מאלכסנדריא, מפני מניעות הזמן, ונקוה שיבאו בקרוב אי"ה[29].

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. תל"י - תודה לא-ל יתברך
5. החוה"ש - החיים והשלום
6. השי"ת - השם יתברך
7. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8. כתי"ק - כתב ידו הקדושה

9. אאמו"ר - אדוני אבי מורי ורבי
10. ת"ל - תודה לא-ל
11. ע"ז - על זה
12. ד"ר - דוקטור
13. נ"י - נרו יאיר
14. ע"ד - על דבר
15. ג"כ - גם כן
16. מהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
17. שי' - שיחיה
18. שלו' - שלום
19. ע"י - על ידי
20. בעז"ה - בעזרת השם
21. לע"ע - לעת עתה
22. כנה"י - כנפשו היקרה
23. בכט"ס - בכל טוב סלה
24. הר"א - הרב רבי שם שמתחיל באות א (כגון אברהם / אליהו / אהרן / אליעזר) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
25. וכא"ל - וכל אשר לו
26. באה"ר - באהבה רבה
27. מוהר"מ - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
28. א"י - ארץ ישראל
29. אי"ה - אם ירצה השם

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ר"ח ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** ד"ר זאב יעבץ

יש להרחיב את דרישת זכויות האומה, אבל צריך דגל שגם הרחוקים מהתנועה הלאומית ישתתפו בו - אלה שלא ייכנסו אפילו לימזרחי'. לכך הדפיס את 'דגל ירושלים' לרחוקים. האיגוד יביא לימוסר ציבורי' שיזהיר את העסקנים הרשמיים מחילול קודש. הברכה למשלחת פורסמה ביאקספרס'.

עיקרי הדברים

- רוחב הדרישה.
- 'דגל ירושלים' לרחוקים.
- מוסר ציבורי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ר"ח ניסן תרע"ח[2].

לכבוד רב חביבי המאיר הגדול לממשלת התורה והחכמה, טהור דעה ובר לבב. מוהר"ר[3] זאב יעבץ שליט"א[4].

שלו'[5] רב עד העולם.

יקרתו השני' קבלתי, והנני תמים דעים עם הדרת כת"ר[6] שעלינו החובה להתאמץ בגילוי דעת להרחיב עד כמה דאפשר את גבול הדרישה של זכיות אומתנו על ארצה, ובצורה חיובית עלינו להודיע ברבים להוציא מלבם של אלה המשתדלים להמעיט את הדמות הלאומי, ואת זרם החיים הבא ושוטף להופיע ראשית גאולה, לעכב את מרוצתו. אבל כדי להכין יסוד שגילוי דעתנו יהיה דבר המתקבל על דעת אלפים ורבבות אחינו הקשורים בקשר הקודש של מורשת אבות באמונת אומן, ראוי לנו לשא נס כזה שישתתפו בו גם אלה אשר היו רחוקים מהתנועה הלאומית, מפני שאינם יכולים לסבול צורה חולונית בחיי הכלל של גוי קדוש, והם הם אלה אשר לא יכנסו בשום אופן אפילו להאורגן המזרחי מפני הזיקוק שיש לו עם הציונות הרשמית, שצדה החולי מבולט הוא כבר יותר מדאי. ולשם כך הדפסתי את המכתב דגל ירושלים, והנני מקוה ממנו בע"ה[7] תוצאות טובות.

והנני קורא את כל בעל וגדול בעמנו לתמוך בידי הכהה בהשתדלות זאת. ומה מאד אשמח אם הדרת כבודו ימנה בין סומכי ומחזקי מפעל זה. וע"י[8] האיגוד הזה אקוה שמוסר ציבורי יהיה יוצא לאור, עד שיוסרו העסקנים הרשמיים, ויזהרו לפחות מחלול קודש בגילוי פנים, כי ידעו שיש כח צבורי ההולך ומתרכז בשם אור ד' וקדושת תורתו, על הככר הלאומי. אולי ראה כת"ר את ברכתי להמלאכות שנדפסה בהעקספרעס, ומכתב כזה ממש שלחתי להם כתוב עברית. יתן ד' ויפעלו הדברים, לאושר עם ד' העומד על משבר לידת גאולתו.

והנני בזה חותם בכל חותמי ברכות באה"ר[9] כנה"ר[10] ונפש ידי"ע[11] קשור באהבתו ודוש"ת[12] כה"י[13],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. מוהר"ר - מורנו הרב רבי
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. שלו' - שלום
6. כת"ר - כבוד תורתו
7. בע"ה - בעזרת השם
8. וע"י - ועל ידי
9. באה"ר - באהבה רבה
10. כנה"ר - כנפשו הרמה
11. ידי"ע - ידידו עוז
12. ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
13. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתפב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ז' ניסן תרע"ח - לונדון **נמען:** הרב יעקב הכהן יפה, מנצ'סטר

הסבר מפורט ל'דגל ירושלים': (א) כמותי - לאפשר לכל ירא ה', גם לאלה שאוסרים להצטרף לציונות ולמזרחי, להשתתף בבניין; (ב) עיקרי - 'אש הקודש חסר מן הציונות', וקביעתה ש'הציונות דבר אין לה עם הדת' היא 'התבוללות מסוכנת', ו'המזרחי' המתון לא יוכל לשנות זאת; (ג) מטרה אחרונה - אם העמים יראו שהתנועה חילונית, הפוליטיקה עלולה לסגת. 'אם כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו... אנחנו נלך בשם ה'. בכל זאת יש ל'מזרחי' תפקיד, והרב קוק מוכן לחזקו.

עיקרי הדברים

- ריבוי משתתפים.
- אש הקודש חסרה בציונות.
- חשש לנסיגה פוליטית.
- תפקיד המזרחי.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ז' ניסן תרע"ח[2].

כבוד ידי"נ[3] מתו' הרב הגאון המפורסם סוע"ה[4] רב פעלים מוהר"י[5] יעקב הכהן יפה שליט"א[6], רב בק' מאנשעסטער יצ"ו[7].

שלו'[8] וברכה באה"ר[9].

ממכתב כת"ר[10] ידידי הנני רואה, שלא חנן את מכתבי הגלוי באותה ההתעמקות שקיויתי מכשרונו הנעלה, ע"כ[11] אני מוכרח לפרש קצת הדברים הכלולים שם כבר, המטרה הראשונה הכמותית של ד"י[12], היא לא מטרה מקומית, כ"א[13] כללית, בצפיה שתתפשט במלוא רוחב ארצות, ובשביל כך הננו מוכרחים להרחיב את פתחיה, עד שכל איש ישראל, המוקיר את חיי הנשמה הישראלית והמכיר שנושא הקודש דוקא הוא הנו היסוד המגמתי של כל מערכת החיים הלאומיים שלנו, יוכל להתאגד עמנו ולעבוד אתנו יחד על הככר של התחיה הלאומית בארצה, מה שאי אפשר לנו לקוות אם נעסוק רק באגודות "מזרחיות". ואפילו אם נאמר שבעיר אחת או ערים אחרות, שההתנגדות להציוניות מצד הבלטת החול שלה לבדו לא העמיקה כ"כ[14] את שרשיה, יהיה אפשר לאגד את כל החרדים אל המזרחי, אבל בשום אופן לא יצא הדבר אל הפועל במחנה ישראל הכללי בהמקומות שהתורה והיראה מתנוססות שם לאות ולמופת, בייחוד בגלילות שהתרכזו בהתנגדות גדולה להציוניות מפני שאומרים שביטוי החול שלה הוא מנוגד לרוח ישראל, והמזרחי הלא מאוגד הוא בהציוניות הכללית. ואותם הרבבות שהם חושבים לאסור להם להשתתף בהתאגדות הציונית, מה תהא עליהם?

וכי נוכל לעזוב אותם בשעת כושר נפלאה זו שלא יתנו יד לבנין האומה? או נשים בנפשנו שקר שנוכל להעבירם על דעתם הפנימית המושרשת בהם בהתעמקות של קדושה ואמונה חודרת? ע"כ ד"י נחוץ לנו

לא רק מצד שמו כ"א מצד נתינת אפשרות לכל בן ישראל להכנס בעבודת התחיה. זהו הטעם הכמותי שרמזתי במכתבי הקודם לכתר"ה[15].

והשנית, והיא היותר עיקרית, שבאמת אש הקודש חסר הוא מן הציוניות במצבה הנוכחי, והמזרחי שתכונתו היא תמיד נוחה ומתונה, וכך יפה לו על פי ערכו, לא יוכל להשפיע על הציוניות הכללית שתחדש את דרכה הסלולה לה מאז, "שהציונות דבר אין לה עם הדת", שנשתרש בציונות הרבה מאד, ונשארה הדת בהתוכן הלאומי בתור דבר פרטי, וזאת היא באמת התבוללות מסוכנת לישראל. המזרחי לא היה יכול להתנות עם הציונות הכללית, שתעקור מתוכה את התכונה הזאת, וע"כ[16] הולכים הדברים ממילא ומחזקים את העיורון הזה, כאילו באמת ככל הגויים וכו'[17], שהיסוד התחיתי הלאומי שלהם הוא כולו חול בכוח אנושי וכשרונו המוגבל. אמת הדבר, שאם היתה הציונות מתחדשת כעת לא היתה מחליטה החלטה זרה זו, מפני שע"פ[18] הטבע של התנועה בהיותה מתקרבת לחוגה המעשי בתור תנועת עם מיד היו מכירים מה שהטבע העממי הישראלי דורש; אבל אז בהיות כל הדברים מעוטים בעלטה, וכ"א חזה בציונות את חזון רוחו, לא יכלו ה"מודרניים" שלנו להבין אחרת כ"א שהציונות היא הכנסת זרם לאומי אירופי בכנסת ישראל, והמודרניות האירופית הלא היא רוצה בכל עוז לקרוע את הציבוריות החברתית מן הדת, ע"כ גם בציוניות צריך להיות כך לפי דעתם.

אבל הלב הישראלי החסון יודע הוא שלא כצורנו צורם, ואם כל העמים ילכו איש בשם אלהיו, או בלא שום שם של איזה אלוה, לעולם אנחנו נלך בשם ד', עומד הוא ברתת לעומת תנועה ישראלית לאומית שאין אור הקודש מתנוצץ בגאון עולמים על ראשה. ובשביל כך נחוץ לנו ד"י, או הסתדרות עמוקי האמונה ואדיריה, שהם נושאים בנשמתם את החיים העמוקים הטבעיים של כנסת ישראל, שיתנו כעת, בעת בריאת העם ולידתו החדשה, להתנועה הלאומית את צביונה החי במלוא הדרו, והוא דגל הקודש ששם ד' ותורתו הוא עיקרו הכללי, כלומר יסוד הלאומיות וצורתה של הממלכה הישראלית בעתיד הקרוב בישע ד'.

והשלישית, המטרה האחרונה. המטרה האחרונה בחיים הכלליים פועלת הרבה על כל הדרכים המסבבים אותה, ע"כ בהיות המטרה האחרונה להציוניות הכללית החוסן הלאומי הגשמי, שאפי'[19] אם נכניס בתוכה זרמים דתיים יהיו נראים כטפלים למטרה העולמית, ובכל פעם בהפגשם יחד העניינים העולמיים והדתיים יהיו האחרונים נדחים מפני הראשונים, לא ע"פ[20] אותם הגדרים שהתורה בעצמה מגדרת אותם כ"א ע"פ הות נפש של מנהיגים פוליטיים ששכחו או שלא למדו. אבל ד"י מבטא הוא במציאותו, שהמטרה הראשית היא יסוד הקודש במילואו, שלמות הקדושה הישראלית העורגת אל חייה השלמים, כפי המבוטא בדברי הנביאים ורוח הקודש שבכתובים ושבדברי חז"ל[21] באמת ותמים, וכן הדברים חרותים על הלב הכללי של האומה, וזאת היא "התשובה אל היהדות" במלוא מובנה, והוא מתעסק בהתלהבות געגועית בכל הקניינים העולמיים של האומה, מפני שהם הם כולם מכשירי הקודש. ולהגדה ציבורית זו אנו צריכים כעת להסתדרות שלמה שתביע אותה, ורוח זה לא נתן להמזרחי ביסודו, ע"כ א"א[22] לדרוש ממנו את המפעל הזה, ואנו מוכרחים כעת ליסוד הסתדרות חדשה זו בנויה ע"פ העיקרים השנויים בזה, תקרא "דגל-ירושלים" או שם אחר, רק לדעתי

שם ירושלים, ראוי להקבע על תנועה זו מפני הטעמים האמורים במכתבי הכללי, ויש עליו להוסיף דברים הרבה מאד שאיני יכול לפרטם כעת.

אבל לא יחשוב כתר"ה[23], שמתוך כל אלה ההבדלים שיש בין הציוניות הכללית להמטרות של ד"י, האחרונה היא דבר העומד מחוץ להציוניות, לא כן, אדרבא רק ע"י[24] הופעת הסתדרות כללית ברוח אדיר וקדוש כזה עלולה היא הציוניות להתעלות, והתעלותה תגיע עד לידי מדה זו של הכרת מהותה הפנימית והחזרת עטרת ציון ליושנה. ולא די שבמחנה ישראל תתעלה הציוניות ע"י אור הקודש שיפעם בחזקה בהתנועה הלאומית, אלא גם בעמים תתעלה יותר, כי רגש האמונה הכללי, המאיר ע"י אורן של ישראל מהשפעת התנ"ך[25] על העמים האירופיים והאזיים היותר מפותחים, דורש הוא את תחייתו ע"י שיבת ציון.

אבל דרישה זו לא תוכל להתמלא בעוד שלא הוזל טל חיי קודש בתוכיותה של התנועה הציונית עצמה; ואדרבא יש לחוש שאם ירגישו המעמיקים באמונה שבין העמים, שהכח היותר חשוב בהתנועה הוא חולוני ועולמי, רחוק מהכרת הקודש וגעגועי האומן החודר את עמקי הנשמה ברשפי יקודה, תוכל חלילה הפוליטיקה בעצמה לצעוד אחורנית, עכ"פ[26] בחוג גדול ממוקיריה כעת, וע"י[27] השבת אור הקודש והדיגול בשם ד' נביאיו ותורתו, ביסוד הכללי והמטרתי של התנועה, נחזק את היסוד הפוליטי באמת והדר. ודבר זה לא יצא אל הפועל ע"י הדרך האטי המזרחי, כ"א ע"י ההופעה החדשה של הסתדרות תחייתית לשם כך ביחוד.

ובכ"ז[28] יש להמזרחי ולצעדו המדוד תפקיד גדול מאד, אבל גם הוא יתחזק ע"י היסוד הכללי של ד"י. ע"כ דעתי היא מסכמת, שעבודתי תהיה מיוחדת בעיקרה לד"י[29] במובנו הלאומי הכללי, לא בערך מקומי של איזו עיר ומדינה מוגבלה, ועם זה מוכן אני לעסוק באהבה בחיזוק עניני המזרחי. ואם כת"ר יסכים ע"ז[30] נקח דברים אי"ה[31] ע"ד[32] הזמן שאוכל לבוא בל"נ[33] למחנהו בעזה"י[34].

והנני בזה חותם בברכת ידי"ע[35] ואה"ר[36],

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

נ. ב. דברי בחפזון גדול נכתבו, וע"ד[37] הפרוגרמה, באמת ערכתי לעצמי פרוגרמה, אבל לדעתי היסוד הכללי הוא קודם לכל, ואח"כ[38] ברוב יועצים תוכל פרוגרמה מפורטת לצאת לאור אי"ה.

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8. שלו' - שלום
9. באה"ר - באהבה רבה

10. כת"ר – כבוד תורתו
11. ע"כ – על כן
12. ד"י – די ירחם
13. כ"א – כי אם
14. כ"כ – כל כך
15. לכתר"ה – לכבוד תורתו רום הדרתו
16. וע"כ – ועל כן
17. וכו' – וכולי (וכן הלאה)
18. שע"פ – שעל פי
19. שאפי' – שאפילו
20. ע"פ – על פי
21. חז"ל – חכמינו זכרונם לברכה
22. א"א – אי אפשר
23. כתר"ה – כבוד תורתו רום הדרתו
24. ע"י – על ידי
25. התנ"ך – התורה נביאים וכתובים
26. עכ"פ – על כל פנים
27. וע"י – ועל ידי
28. ובכ"ז – ובכל זאת
29. לד"י – לדגל ירושלים
30. ע"ז – על זה
31. אי"ה – אם ירצה השם
32. ע"ד – על דבר
33. בל"נ – בלי נדר
34. בעזה"י – בעזרת השם יתברך
35. ידי"ע – ידידו עוז
36. ואה"ר – ואהבה רבה
37. וע"ד – ועל דבר
38. ואח"כ – ואחר כך

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א מנחם אב תרע"ח - הרוגייט **נמען:** אחיו, הרב שמואל

הרב קוק מודה על המכתבים שמבררים לו את מצב הארץ. ההסתדרות נקראת 'ירושלים' ולא 'דגל ירושלים'; 'דגל ירושלים' הוא שם התעמולה, כדי שתסמל את אוצר הקודש כמו ש'ציון' מסמלת את החיל העולמי. סכום התשלומים נקבע בוועד הזמני, ואפשר להקל לפי תנאי המקום. הציונים הודיעו שהם לוקחים על עצמם את תמיכת כל המוסדות בארץ, ובהם הישיבות ותלמודי התורה, והרב קוק נבוך: אינו יכול להסכים שמוסדות הקודש יהיו בידי מנהיגים כאלה, וגם אין זו שעה למחלוקת. הרב קוק מציע שכל המוסדות יכתבו אליו מכתב משותף, בנימוס, שאי אפשר להטיל את המשא על הציונים לבדם. הרב קוק מבקש מורה הגונה לבתו מרים, ושמח על החלמת נחום מפגיעה ביד.

עיקרי הדברים

- 'ירושלים' ו'דגל ירושלים'.
- גובה התשלומים.
- הציונים ומוסדות הקודש - הצעה למכתב משותף.
- מורה לבתו מרים.

נוסח האגרת

ב"ה[1], כ"א מנ"א[2], תרע"ח[3].

אחי יקירי וחביבי הרשחה"ק[4] שליט"א[5], ורעיתך הכבודה וצאצאיך היקרים שיחיו כולם לאוי"ט[6] ברב נחת.

שלו'[7] וברכה וכט"ס[8].

מאד שמחתני אח יקר במכתביך היקרים, הסדורים בדברים ברורים, שמסבירים לי מעט את המצב של אה"ק[9] כעת, שהוא עיקר כל מעיני, ובטובך תוסיף תמיד לברר לי דברים פרטיים וכלליים עד אשר יחננו ד' להתראות בשמחה על אדמת הקודש.

והנה בדבר ההסתדרות "ירושלים", מראש לא עלתה ע"ד[10] לקרא לה שם "דגל ירושלים", כ"א[11] אמרתי שהפרופגנדה היא נקראת בשם "דגל ירושלים", כדי לכונן על ידה תנועה, בכח שם "ירושלים" שתסמן את כל אוצר הקודש שלנו כשם שהתנועה "ציון" מסמנת היא את כל החיל והחוסן העולמי בשאיפותיה. מגמתי היא לרומם את התנועה הלאומית, ואת דגלה הציוני ביחד עמה אל רוממות הקודש, למען יתעוררו בפנימיות נשמתם, ויוכלו לקחת בה חלק אותם אצילי הרוח, שאין נשמתם מתקשרת באידיאלים חומריים, אפילו כשהם לאומיים, וכשננכה את הלקותות הצדדיות נמצא שאותם אצילי הרעיון הם הם דוקא אותו הקהל הגדול המחזיק במעוז הקודש, בתום אמונה, ואימוץ תורה ומצוה. לא רציתי לקרא את ההסתדרות בשם "דגל ירושלים", שלא תסמן בזה איזה חברה זעירה, כ"א בשם "ירושלים" שתלך באותו המהלך שתנועת "ציון" היא הולכת, ובכל מקום שהראשונה

בזמן נמצאת מוכרחת היא להמצא האחרונה בזמן, שהיא ראשונה במעלה, ובמדה זו יוכלו הכחות הללו להתפתח עד לידי מדה של התאחדות הדדית, בולטת בכל המצעדים שלהם.

שיעור התשלומין נקבע ע"פ[12] הועד הזמני שלנו, (ע"פ רוב דעות), ובכ"ז[13] אין הדבר חוקי, לכל האגודות בכל מקומותיהם, שהן צריכות בלאו הכי להגיע ליד הועד המרכזי שלנו רק חלק מהכנסת כסף החברים שלהם, ע"פ הפיסוק, ולפי תנאי המקום אפשר לגרע את התקציב. ועוד אקוה לבאר כ"ז[14] בהרצאות פומביות שיבואו בע"ה[15].

הנני כעת נבוך קצת באיזה אופן להמשיך את התעמולה ע"ד תמיכתם של כל מוסדות הקודש. מטעם הציונים נתפרסם פה שהם לוקחים ת"י את כל מה שנדרש לתמוך באי"י[16], ומפורש כללו בזה ג"כ[17] את הת"ת[18] והישיבות. איך שאני מתיחס תמיד, גם בעוד שלא עמדה השעה להתנועה, אליה בחבה ובכבוד מצד הצדדים הטובים שבה, אי אפשר לי להתפשר עם הרעיון שכל עניני הקודש באי"י יהיו נתונים, אפילו רק במעמדם החמרי, בידי מנהיגים כאלה שבאופן היותר טוב, הם רק מכבדים את הקודש מפני השלו'[19] והנימוס לבד, ולצאת בדברים שיורו כעין קינטוריה אין השעה ראויה לכך כלל. ע"כ[20] עודני חסר עצה בהנהגה של ענין זה כעת. אם היו כל המוסדות באי"י, בתי הת"ת במושבות, התחכמוני והישיבות בירושת"ו[21] מתאגדים כולם בעצה אחת למסור את דבריהם לידי בפומבי ע"י[22] מכתב כללי, שיכתבו כולם שגם כעת הם צריכים לאימוץ בעד קיומם, וכאשר לפי המעמד המחודש צריכים הדברים להיות משוכללים ביותר, ע"כ צריכים למצוא מקורות להספקתם, שאי אפשר להטיל אותה על חלק אחד של האומה שהם הציונים, שעם כל טוב לבבם אינם יכולים לשאת עליהם את משא הכלל כולו, ע"כ צריכה העזרה לבא ע"י תעמולה כללית מחוץ לתחומה של הציונות, ובהרצאה נימוסית כזאת אולי יהי'[23] אפשר לעשות דבר חשוב, כשתכתב בזהירות, שלא יהיה בה משום התרפסות מעבר מזה, ולא משום תגרה ומשטמה מעבר מזה.

כעת הנני פה במרחץ האראגייטה, כדרכנו מאז באנו למדינה זו בירחי הקיץ הללו. כמובן נפסקה כמעט לע"ע[24] העבודה מפני ההכרח של הטבת מצב הבריאות בע"ה' יתן ד' לרפו"ש[25].

אחי יקירי, העירותני באחד ממכתביך היקרים ע"ד ההתפתחות הרוחנית של בתי' מרים תחי'[26], וכמדומה שכתבתי גם לך שטוב היה בעיני אם הי'[27] אפשר להשיג עבורה מורה הגונה, בעלת יהדות נאמנה, ובעלת השכלה ונימוס, שלבד הלימוד הקצוב הי' אפשר לה להיות עמה במעמד של ריעות, כי להיות מושפעת מאנשים שאינם מובהקים לנו בין שהם מורים בין מורות, לבי הומה בקרבי ע"ז[28] בהיותנו בענינו בריחוק מקום, עד ירחם ד' ויקרבנו בימין צדקו ויביאנו לאה"ק[29]. והנה כתבתי גם לה תחי' שתעשה ביחוד ע"פ עצתך, בטח תשכיל בענין רציני זה בהבנה ישרה ועצה טובה בע"ה.

כמובן נצטערתי הרבה ע"ד המאורע של היד של נחום שי'[30], ת"ל[31] שבשרתני בהטבת המצב, אקוה שכבר הוא בריא אולם, ודי' ישמרנו מכל פגע, ויכונן לטובה את כל מעשי ידינו.

אקוה בע"ה בקרוב לכתב עוד בפרטיות, ע"כ אקצר כעת.

ואחתום בברכה וד"ש[32] לכל יקירנו שי', ולכל דורשי שלומנו. נתחזקה נא בעבודת ד' וישראל עמו, כי עת לעשות היא לנו.

והי'[33] זה שלו' כנה"י[34] ונפש אחיך דושו"ט[35] כה"י[36],

הק' אברהם יצחק ה"ק

זוה"ר[37] תחי' דו"ש[38] כולם בכט"ס[39].

הנ"ל

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)
4. הרשחה"ק - הרב שמואל חיים הכהן קוק (אחי הרב)
5. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
7. שלו' - שלום
8. וכט"ס - וכל טוב סלה
9. אה"ק - ארץ הקודש
10. ע"ד - על דבר
11. כ"א - כי אם
12. ע"פ - על פי
13. ובכ"ז - ובכל זאת
14. כ"ז - כל זה
15. בע"ה - בעזרת השם
16. בא"י - בארץ ישראל
17. ג"כ - גם כן
18. התי"ת - התלמוד תורה
19. השלו' - השלום
20. ע"כ - על כן
21. בירושת"ו - בירושלים תבנה ותכונן
22. ע"י - על ידי
23. יהי' - יהיה
24. לע"ע - לעת עתה
25. לרפו"ש - לרפואה שלמה
26. תחי' - תחיה
27. הי' - היה
28. ע"ז - על זה
29. לאה"ק - לארץ הקודש
30. שי' - שיחיה
31. ת"ל - תודה לא-ל
32. ד"ש - דרישת שלום
33. והי' - והיה
34. כנה"י - כנפשו היקרה
35. דושו"ט - דורש שלומו וטובו
36. כה"י - כנפשו היפה

37. זוה"ר - זוגתו הרבנית
38. דו"ש - דורש שלום
39. בכט"ס - בכל טוב סלה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ' אלול תרע"ח - הרוגייט **נמען:** הרב יעקב משה חרל"פ

ברכת השנה, והתנצלות על מיעוט מכתבים. 'הסתדרות ירושלים' מסתעפת לשלושה: התנועה הירושלמית - אידיאלים ודעות שיעוררו רוח קודש; ההסתדרות - חיזוק הקודש בארץ 'בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות' לכוח של חול; ו'דגל ירושלים' בידי תמימי דעים, ובראשם גדולי תורה. הישיבה העולמית חייבת להיות בירושלים, ופניה אל הצעירים מכל הגולה, מהישיבות שנחרבו, למאות ולאלפים, 'לכח מכריע על תגבורת החול'. מהישיבות הקיימות יבואו לזמן קצוב, וכל ישיבה תעמוד במעלתה. 'כלים גדולים עלינו להכין' לאורות העתידים.

עיקרי הדברים

- שלושת ענפי התנועה.
- שלטון עצמי לקודש.
- הישיבה העולמית בירושלים.
- 'כלים גדולים עלינו להכין'.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ' אלול תרע"ח[2], האראגאטה.

בספרן של צדיקים גמורים לחיים טובים ארוכים ומתוקנים יכתב ויחתם כבוד מחמדי חותם לבבי, הרב הגאון המפורסם לשו"ת[3] קדוש ד' מכובד סוע"ה[4] מו"ה[5] יעקב משה חרל"פ[6] שליט"א[7] וכב"ב[8] היקרים, הקטנים עם הגדולים, כולם יתברכו במעולות שבברכות, ברב נחת והצלחה, בנועם ד' וחדות עזו לאוי"ט[9].

אחדשה"ט[10] באהבה מקורית פנימית.

אין די באר חביב לבי המניעות הרבות, בכמות ובאיכות, אשר ימנעוני מהפיק את עונג רוחי לבא בכתובים את כת"ר[11] יקירי לעתים קרובות. אמנם עצת ד' היא תמיד כי המסתרים יגיהו את האורים היותר אמיצים, אתה אל מסתתר אלהי ישראל מושיע.

רבה עלי תכונת העבודה ביסוד הסתדרותנו הקדושה, הקשורה בקשר אמיץ ביסוד אור ישראל, המתנוצץ ממקום מה נורא, מרום מראשון מקום מקדשנו, המסתעפת לשלשת ראשים יסודיים, התנועה הירושלמית, אידיאליה דעותיה, רגשותיה, ופנימיות סוד שיח כונותיה, הראויה להתפשט עלי אדם רב, לעורר רוח קודש ד' במרחקים, לרומם קרן דעת ד' צור ישראל וגואלו, אשר זרע עזו נטויה על עמו ונחלתו, לאהבת יונתו תמתו, גם מחגוי הסלעים וסתרי המדריגות. אור תנועת קודש זו, תסיר את כרובי עינא, המעיבים את עננ חשכם, המערימים סוד על עם ד' לחשוב עליהם תועה, ועזבון. והתנועה ירושלים נפלאות תחולל בספרות ובפועל, להביע לכל העולם כולו הנה דבר ד' קם ונהיה, ולא עזב ד' את עמו, ולא יעזבנו עדי עד. ההסתדרות ירושלים תאמץ ותחזק את כל המקודש על אדמת

הקודש, בשלטון עצמי מבלי שום התרפסות כל דהו לאיזה כח של חול, וכל הנושא ידיו קודש לד' לבא לעזרה, מכל המון בית ישראל הנה הוא מציב לו יד ושם בהיכלי קודש ד'. דגל ירושלים, ינשא בידי תמימי דעים שלמי אמונים, צניעי ומעלי, הכופים אזניהם לקול מורים, ולבם וידם אמונה בטהרת קדושת ישראל בכל מערכי לבם ומהלכי חייהם, ובראשם ראשי עם ד' גדולי תורה טהורי לב ונבוני דעת ויראת ד'.

הישיבה העולמית, מוכרחת היא להתיסד בירושלים, אחרי אשר לא בכוחנו הוא להפריע את תגבורת החול, ביסודי בניניהם, לא דוקא אל יושבי הארץ מאז מועדות פני הישיבה הזאת, ולא דוקא אל הקביעות הבלתי זמנית הנהוגה בישיבות הקדושות שכבר קנו להם קביעות מאז, שעלינו לרוממם ולשגבם, לחזקם ולאמצם. אבל פנינו מועדות אל החיל תופסי התורה הצעירים אשר בכל תפוצות הגולה, ממרכזי הישיבות הגדולות אשר נתבטלו בימי מהומת הזמנים, למה לא נקבץ לנו חיל קדוש צעיר ורענן לשם ד' ותגבורת כח תורתו, בהאדרתה של תורה והגדלתה, בריבוי עם למאות ואלפים שינהרו אל עיר הקודש, אל מקום בית חיינו צריכות עינינו להיות נשואות, והי'[12] החיל הקדוש הזה לכח מכריע על תגבורת החול, וכאשר אור עליון וקדוש מהגיוני קודש, ורזי תורה ודעת ד' יוצץ ביחידי הסגולות, יהיה לרוח חיים, ולאבן חן על כל המחנה כולה, שכולה היא קודש, כולה מוכתרת בכתרה של תורה בנעימת המדות, ובתפארת ד' על עם קדשו. מהישיבות הקיימות יוכלו לבא רק על משך זמן של קצבת שנים, והישיבות העומדות, כל אחת ואחת תעמוד במעלתה כבודה ויפעתה. זאת היא מטרתי ומגמת פני ע"י[13] האידיאל של הישיבה.

כלים גדולים עלינו להכין, למען יכנסו בהם האורות העתידים להופיע בחסדי ד' גואל ישראל וצור ישעו על עם קדשו סלה. בע"ה[14] אקוה שמזמן לזמן יפקד חביבי הדרת כת"ר בקול מקודש, וסוד שיחו לא ימנע מהודיעני בפרטיות, וברכת ד', אומץ ועז, בריות גופא ונהורא מעליא תשגבהו, ובימין ד' רוממה נתגבר ונושע, וחדות קודש תהי'[15] עם רוחנו תמיד, ועדנת נועם אור תורה, וצפיית ישועה, שמחת גדולת צורינו גואלנו, יתעלה עדי עד רוממות כבוד שם תפארתו, תאשרנו תמיד, בהוספת חיל ומחיל אל חיל נצעד, וברחבה נתהלך בדעת ד' אמת וחקרי פקודיו ואמרות קדשו, ובגודל חסדו וטובו יתמך את גורלנו לטובה ויזכנו לחדות פנים בשמחות וגיל בעיר ד', עיר עז לנו עדי עד, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחות וברוממות קרן ישועה, ממקור הקודש, אשר יופיע על כל נאות יעקב. והי' זה שלו'[16] וברכת עולמים כנפשו הטהורה ונפש ידידו עז קשור בקשרי קודש בידידותו הנאמנה המצפה לתשועת ד' וחותם בברכת השנים,

הק' אברהם יצחק ה"ק

לכל אהובינו ודו"ש[17] בקודש שלו' וברכת השנים באה"ר[18].

הנ"ל

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרע"ח - השנה תרע"ח (1917/1918)

3. לשו"ת - לשם ולתפארת
4. סוע"ה - סיני ועוקר הרים
5. מו"ה - מורנו הרב
6. חרל"פ - הרב יעקב משה חרל"פ (תלמידו של הרב קוק)
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. וכב"ב - וכל בני ביתו
9. לאוי"ט - לאורך ימים טובים
10. אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11. כת"ר - כבוד תורתו
12. והי' - והיה
13. ע"ד - על דבר
14. בע"ה - בעזרת השם
15. תהי' - תהיה
16. שלו' - שלום
17. ודו"ש - ודורש שלום
18. באה"ר - באהבה רבה

אגרות הראי"ה – כרך ג' – אגרת תתקלא

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז טבת תרע"ט **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הוחלט שהדגל וההסתדרות הם שני חלקים: הדגל הוא הכוח הפועל (דמי חבר כעשרה שילינג), וההסתדרות היא הכוח העוזר (שני שילינג לשנה). כך גדל מספר החברים בלי חשש מהשפעת רחוקים. 'אגודת ישראל' בשווייץ (ד"ר לוונשטיין) הציעה התחברות עם הציונות הכללית, והרב קוק מתנגד: הציונות צריכה להיות כוח עולמי שאינו עוסק בקודש, והחיבור יטשטש את ענייני הקודש. עם האגודה הם מאוחדים ברוח; האגודה עוסקת ביהדות הגולה, ו'ירושלים' בקודש של ארץ ישראל. הגיע מכתב שלישי מירושלים על הרבנות, אבל ענייני ההסתדרות דורשים עיכוב. הרב קוק עוסק במחאה על הרציחות בפולין.

עיקרי הדברים

- דגל והסתדרות - דמי חבר.
- התנגדות להתחברות עם הציונות.
- היחס לאגודת ישראל.
- הרבנות בירושלים.
- מחאה על פרעות פולין.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ט"ז טבת עטר"ת[2].

בני מחמדי שליט"א[3], מכתבך וכרטיסך הגיעו לידינו, וב"ה[4] שהורגענו קצת מידיעת שלומך יתן ד' לבשר ולהתבשר תמיד מאתך ומכלל עם ד' אך טוב וחסד, תל"י[5] על החוה"ש[6] אשר עמנו כרגיל, יחזקנו בישועתו לימים הבעל"ט[7].

והנה הדברים של הסתדרותנו הקדושה הולכים ומתפתחים, אמנם לפי הערך לא כ"כ[8] בצעדים מהירים, אבל בכלל הדבר הולך ומתפשט בעולם, ואקוה שיתכשרו הלבבות להבין את צדקת מטרתנו ואור האמת והשלום הגנוז בה לכלל עם קדוש ולכל פרטיו, וממנה תוצאות לאושר העולם ורוממות האידיאלים היותר נערצים שכל טובי הלב שבאדם כולו עורגים אליהם בלא לב ולב.

בימים האחרונים באנו לידי הסכמה, שההסתדרות והדגל הם שני חלקים של התאחדותנו הכללית: הדגל הוא כח האקטיבי הפועל, וההסתדרות הוא הכח העוזר, וקצבת החברות של הדגל הרי היא עשרה שילינג לערך כמאז, אמנם קצבת חברות ההסתדרות היא רק שני שילינג לשנה, וכערך זה בכל מדינה. חידוש זה גרם התרבות חברים אל ההסתדרות, וגם פתחנו בזה פתח שנוכל לקבל כל חבר הבא ליכנס מבלי פחד מהשפעתו, שמא לא תהי'[9] מכוונת לאשיות קדושת מטרתנו הכללית, ומתוך שכל חבר הבא אל הדגל יודע הוא שעניני הדגל הוא יותר מרומם מערך ההסתדרות הכללית, והוא הכח הפועל והמוציא לאור את מפעלי ההסתדרות.

ע"כ[10] ע"פ[11] רוב לא יהין מי שהוא רחוק הרבה מהיהדות לדרוש שיקובל בתור חבר אל הדגל, ואם ימצאו כאלה יהיו מיעוט בלתי מכריע כלל, והעולם נדון אחר רובו. היום הגיעני מכתב כתוב להסתדרותנו מההסתדרות של אגודת ישראל השויצית, חתום עליהם ד"ר[12] לעווענשטיין מציריך ועוד אחד, ע"ד[13] אופן של איזו התרכבות עם הציוניות הכללית. ולפי דעתי הדבר הוא נגד המטרה היסודית שלנו, וגם אין זו טובה לציוניות, שהיא מוכרחת להיות מוכרה בתור כוח עולמי, שאינו עוסק בעניני קודש, רק במקום שההסתדרות לעניני הקודש תפנה אליה בדברים מיוחדים שתוציאם אל הפועל ע"י[14] כוחותיה העולמיים, ולהיפך הננו מוכנים לעזור לה בכל מה שתדרוש מצדנו לטובת העניינים העולמיים. מובן הדבר שכל כח יתחשב עם מדת היכולת שלו לסיע את הפרט הנדרש, אם אינה למעלה מתכונתו, או אם אינה סותרת את מגמותיו היסודיות. ורק באופן כזה אנו יכולים להחזיק מעמד של שלו'[15] ושל כבוד.

מירושלים הגיעה פה ידיעה צדדית, שהצהיר השר בא כח אנגליה שם את אהדתה של הממשלה להעולם הכשר של היהדות בתור הכרה לטובה את מגמותיו הקדושות, וק"ו[16] שצריך לקוות שהכח העולמי שלנו יבוא לידי מדה זו של הכרת יסוד הקודש שבכל המגמה הלאומית שלנו בא"י[17] ועד כמה שכלל עמנו צריך לרכז לו את כחותיו ולדאוג לשכלולו. וכ"ז יעשה דוקא בשמירת צביונו בכל עוז; אבל ע"י ההרכבה עם הכח העולמי, שהוא טבוע כעת לעמוד בצביונו החילוני, יוכלו ענינינו כלם העומדים על גבול הקודש להתטשטש. ע"כ בדעתי להשיב להם אי"ה[18], שעם האגודה הננו מאוחדים ברוח ונפש ובפעל והננו מכירים את חטיבתה בתור כח הפועל בעיקרו על עניני היהדות של הגלות, שנטישותיו שלוחות הן ג"כ[19] באי"י בתור מדינה שיש בה קיבוץ יהודי גדול וחשוב חרד לדבר ד', וההסתדרות "ירושלים" מיוחדת היא לעניני הקודש אשר לא"י[20], שלמטרה זו של בנין האומה בארצה על יסוד הקודש צריכה היא להיות שולחת מתוכה ענפים רבים בכל תפוצות ישראל, ומוכנה היא לעזור להאגודה בכל אשר תמצא לנכון לשתף את עזרתה בעניני הקודש של אימוץ היהדות הכללית.

גם הגיענו מכתב שלישי מועד הכללי והרבנים בירושלים ת"ו[21] ע"ד הרבנות, וכפי הנראה אין שם כעת כח מאחד ומרכז, והם שמים עיניהם שבבואי בעה"י[22] יובאו הדברים למעמדם הנכון, יתן ד' ויהי'[23] בהצלחה. אבל לעומת זה העניינים של הסתדרותנו דורשים מאד עוד התעכבות פה או עוד באיזה ארצות, שיהי'[24] אפשר לבא שמה במשך הזמן הקצר בשביל איחוד ענינינו. ובדעתי לכונן הדברים בע"ה[25], שנסכים לסע אל הקודש כעת במוקדם היותר אפשרי, רק אם ידרשו עניני ההסתדרות לסור עוד לחו"ל[26] יחזקנו ד' בטובו לבא עוד לאיזה משך זמן. אמנם תקותי לד' היא, שבבאנו אל הקודש יתבססו העניינים ויתישרו, עד שיהי' אפשר לפעול משם ע"י סידור של מכתבים והערכה של איזה דברים נדפסים, באיזו צורה שיתמכנו ד' בימין צדקו לאפשר שמה בבואנו בחסדו אל הקודש, ממר קמחי נ"י[27] הגיעני מכתב מעיר ע"ד הרציחות של הפולנים בעוה"ר[28], והנה אני עסוק פה ע"ד האפשרות להוציא אל הפועל איזו מחאה שיוכל להיות שיהי' לה ערך, וד' ירחם על עמו, ודם עבדיו יקום מרשעי עולם אשר אכלו את יעקב בכל פה, וישמחנו בישועתו.

והי'[29] זה שלו' וברכת ד' וטובו בכל עוז ורב שלו' כנפשך היקרה ונפש אביך מצפה אשרך וטובך כה"י[30],

אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עטר"ת - השנה תרע"ט (1918/1919) - כתובה במילה "עטרת"
3. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
4. וב"ה - וברוך השם
5. תל"י - תודה לא-ל יתברך
6. החוה"ש - החיים והשלום
7. הבעל"ט - הבא עלינו לטובה
8. כ"כ - כל כך
9. תהי' - תהיה
10. ע"כ - על כן
11. ע"פ - על פי
12. ד"ר - דוקטור
13. ע"ד - על דבר
14. ע"י - על ידי
15. שלו' - שלום
16. וק"ו - וקל וחומר
17. בא"י - בארץ ישראל
18. אי"ה - אם ירצה השם
19. ג"כ - גם כן
20. לא"י - לארץ ישראל
21. ת"ו - תבנה ותכונן
22. בעה"י - בעזרת השם יתברך
23. ויהי' - ויהיה
24. שיהי' - שיהיה
25. בע"ה - בעזרת השם
26. לחו"ל - לחוץ לארץ
27. נ"י - נרו יאיר
28. בעוה"ר - בעוונותינו הרבים
29. והי' - והיה
30. כה"י - כנפשו היפה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת א (אלף)

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה כסלו תר"פ **נמען:** הרב מנדל יצחק בעהרמאן וחברי 'דגל ירושלים' במנצ'סטר

תודה על הניחומים על 'שברנו הגדול'. על שאלתם בעניין היחס לאגודות אחרות: כל אגודה קשורה למטרותיה ויש לחזקה, אבל החילונים מאורגנים במרכז מדיני, ואילו כוחות הקודש מפוזרים. הציונות מבוססת על החול, וגם 'המזרחי' אינו מספיק כי אצלה החול עיקר והקודש טפל. ב'אגודת ישראל' ארץ ישראל היא רק חלק מעבודתה ולא יסוד מגמתה. לכן 'ירושלים' תשחרר את הקודש בארץ מעול חילוני, תייסד מוסדות תורה, ותבסס גם את המהלכים הפוליטיים על הקודש.

עיקרי הדברים

- תודה על ניחומים.
- החילונים מאורגנים, הקודש מפוזר.
- המזרחי ואגודת ישראל אינם מספיקים.
- שחרור הקודש.

נוסח האגרת

ב"ה[1] כ"ה כסליו תר"פ[2]

כבוד ידי"נ[3] הרב המאוה"ג[4] אוצר נחמד בתו"י[5] מו"ה[6] מענדעל יצחק בעהרמאן שליט"א[7]

וכל חביריו הנכבדים יראי ד' וחושבי שמו חברי הסתדרותינו הקדושה הנושאים בימין ד' רוממה את דגלינו הקדוש דגל ירושלים בעי"ת[8] מאנשעסטער יצ"ו[9]. שלו'[10] שלו' עד העולם מהר הקודש מירושלים. אחי האהובים, דברי תנחומותיכם היקרים על שברנו הגדול, אשר הואיל הצור תמים ב"ה בצדקת משפטיו ליסרנו בו בזמן הקרוב לבואנו אל חצרות ד' ועיר קדשו, הגיעוני, והיו כצרי על פצעי לבבנו. אהבתכם הנאמנה היא יקרה לי מכל הון, ונקוה בעזה"י[11] שקשרי הידידות שבינינו ילכו הלוך וגבור, לכבוד שם ד' שוכן ציון ובוחר בירושלים ב"ה, ולכבוד עמו וחבל נחלתו, קדושת תורתו ואור זיו אמונתו הקדושה, חיי עולם אשר נטע בתוכנו עדי עד. ובישועתו יראנו אור חדש אשר יאיר על עם ממושך וממורט. ומציון מכלל יופי, ומירושלים מכון קודש יופיע בהדרת קרני גאולה ופורקן על צאן ידו ועם מרעיתו, וישלם לנו בכלל ובפרט נחומים, לחבוש לכל שבורי לב בזריחת אור קדושתו, לחן ולכבוד ולצבי תפארה, לעיני כל אפסי ארץ.

וע"ד[12] שאלת כת"ר[13] חביבי בענין הסתדרותינו הק'[14] ודגל קדשו "ירושלים", בחושו ליתר ההתאגדיות וההסתדרויות הבאות מכחם של שלמי אמוני ישראל, ידע אהובי שלא ככל אגודה וחברה שבעולם היא תנועתינו הקדושה "ירושלים", שעל פיה נוסדה הסתדרותינו הקדושה הסתדרות "ירושלים", ודגלנו הקדוש "דגל ירושלים". כל אגודה היא מקושרת לחוגה ולמטרותיה המיוחדות, שכל אחת מהנה טובות וקדושות הן, ואנו צריכים לחזקן ולאמצן, אבל לא בזה בלבד אנו יוצאים ידי חובתינו לעבודת ד' ועם קדשו, קדושת יפעת ארץ חמדתו ועיר קדשינו ותפארתנו אשר שמו הגדול ב"ה

נקרא עליה לעולמי עולמים, ביחוד בעת כזאת, שמצד אחינו העובדים בתכונה של חול, הכחות מסודרים ומאוגדים בתכונה מדינית ומרכזית, ואם כוחותינו אנו הדוגלים בקודש, יהיו רק מפוזרים ונטויים לצדדים שונים ביחש ליחושנו לארצינו הקדושה, אז הננו נתונים במצב נורא מאד. הצד החילוני פועל את פעולותיו ברוח אמיץ, הוא יודע את רצונו לבנות את הארץ בדרך חיים של חול, ורוח הקדושה של תורה ומצוה ואמונה הנה הוא מפורד לפרודים שונים.

על כן שמה הסתדרותינו הקדושה ירושלים, את מגמתה לשאת את הדגל הקדוש ברמה, להודיע לעולם כולו, כי אמנם עושה היא התנועה הציונית את המפעל של תחית האומה מצדה החילוני, אבל הצד של החול לבדו לא יוכל להיות לישועה לישראל, ואע"פ[15] שהמזרחי שואף להכניס בהציוניות איזה רגשי קודש, אין הדבר מספיק. כי הלא היסוד של הציוניות הוא נוסד על החול, ויהיה אצלה החול עיקר והקודש טפל, וזה לא יוכל לפעול את הרוממות הנדרשה לקדושת ישראל, וקדושת ארץ ישראל, וקדושת ירושלים עיה"ק[16] ת"ו[17]. "שלמי אמוני ישראל" או "אגודת ישראל" חפצים לחזק את יסוד הקדושה בכלל, אבל בהיות אצלם "ארץ ישראל" רק חלק מעבודתם ולא יסוד מגמתם, אינם יכולים להכריע את הכף על מהלך החיים בארץ הקודש.

על כן באה הסתדרותינו הק' "ירושלים" להודיע לעולם כולו, שכל אגודה ואגודה שהיא שואפת לטובת התורה והקדושה בישראל, חייבים אנו לחזק אותן, אבל עיקר מגמתינו ביחש לבנין האומה בא"י[18] צריך להיות מצוין בשם "ירושלים", והחפץ של שלמי אמוני ישראל, לראות את כנסת ישראל בארץ ישראל, מפוארת בהדרת קודש יבוטא ע"י[19] דגל קדשינו "ירושלים", שהוא ישאף לשחרר את הקודש בא"י מכל עול זר חילוני, והוא ייסד מכונות ומוסדות לתורה ולקדושה, בגודל רוח באה"ק[20] ובעה"ק[21], והוא יגלה לעין כל... המפעלים של ארחות הפוליטיקה שלנו בא"י, גם הם צריכים להיות בנויים על יסוד הקודש, כי רק על ידי זכות של דבר ד', ושל קדושת תוה"ק[22] הנודעת לכבוד ולתפארת בעמים, יש לנו יחש וזכות לא"י[23]. וכל העבודות הללו שהן רבות מאד, ודורשות כחות רבים חמריים ורוחניים, צריכות הן להיות מתכוננות ע"י הסתדרותינו הק' "ירושלים"- בצירוף וקשר של ידידות עם כל מה שפועל לטובה לישראל ולא"י[24], וביחוד עם כל אגודות המיחסות לשם יראי ד' וחושבי שמו. וממוצא דבר תלמדו אחי היקרים שבשביל שום אגודה שבעולם אינה מתעכבת הסתדרותינו הקדושה מעבודתה, ומקדושת מטרתה העליונה, והיא צריכה להיות משתמרת בצביונה ולא להיות נטפלת לשום חברה אחרת, כי כל האגודות הנן ממלאות תפקידים אחרים, ואין גם אחת מהן שתמלא את תפקידה של הסתדרותינו הקדושה "להיות נושאת ברמה את דגל התחיה של האומה בארצה ובעיר קדשה, על יסוד הקודש, במעמד בלתי משועבד לשום כח חלוני".

ועם זה כל חבר וחבר בפני עצמו יוכל ג"כ[25] להיות חבר לאיזה אגודה מהאגודות העוזרות לטובת מצב האומה והיהדות, כאשר תהיה נטית לבבו לשם שמים, אבל ה"דגל" וה"הסתדרות" בכללה מוכרחים הם לשאת עליהם את השם הנכבד והמקודש, שם העיר אשר ד' שמה, את שם ירושלים מקום בית חיינו עיר קדשינו ותפארתנו, מכון כסא מרום מראשון מקום מקדשנו, להודיע לכל כי לא בכח החלוני תוכל התחלת צמיחת ישועה לישראל להתבסס, בהיותו לבדו הפועל בעבודת התחיה ובנין האומה, כי אם

כאשר זה הכח החלוני יהיה כח מכשיר ומבסס לכח הקודש, שהוא הכח היותר עליון והיותר נצחי, הכח אשר אור ד' יגלה על ידו בישראל ובעולם, וזה יתגלה בהודו ע"י רוממות קרן צדיקים ות"ח[26], וכל שלמי אמוני ישראל באה"ק ובעה"ק, כשיראו המפעלים הטובים של הסתדרותינו הקדושה "ירושלים", להאיר את אור תחית האומה באור ד' וקדושתו בעולם.

והנני מצפה לחסדי השי"ת[27] ורחמיו, שיאיר לנו באור ישועתו, וישגבנו חיל ואומץ לעבודת קדשו, ומעברים וממדינות שונות ילוו אלינו כל חרד לדבר ד', הרוצה בכבוד אה"ק[28] ובכבוד של יראי ד' ואוהבי שמו, לחוק ולאמץ את ידינו בעבודת הקודש של הסתדרותנו הקדושה העולמית הכללית, הסתדרות "ירושלים".

ונקוה שחבור תדירי במכתבים בכתב ובדפוס יהיו מתמידים ביניינו, לעורר את האהבה לקדושת עם ד' על אדמת הקודש, מהר הקודש מירושלים, ויתברכו בכט"ס[29] כנה"י[30] ונפש ידי"ע[31] דוש"ת[32] באהבה רבה

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

עבד לעם קדוש על אדמת הקודש ועובד עבוה"ק[33] בעיה"ק[34] ירושלים תובב-א

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
3. ידי"נ - ידיד נפשי
4. המאוה"ג - המאור הגדול
5. בתו"י - בתורה ויראה
6. מו"ה - מורנו הרב
7. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8. בעי"ת - בעיר תהילה
9. יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
10. שלו' - שלום
11. בעזה"י - בעזרת השם יתברך
12. וע"ד - ועל דבר
13. כת"ר - כבוד תורתו
14. הק' - הקטן
15. ואע"פ - ואף על פי
16. עיה"ק - עיר הקודש
17. ת"ו - תבנה ותכונן
18. בא"י - בארץ ישראל
19. ע"י - על ידי
20. באה"ק - בארץ הקודש
21. ובעה"ק - ובעיר הקודש
22. תוה"ק - תורתנו הקדושה
23. לא"י - לארץ ישראל
24. ולא"י - ולארץ ישראל
25. ג"כ - גם כן
26. ות"ח - ותלמידי חכמים

27. השי"ת - השם יתברך
28. אה"ק - ארץ הקודש
29. בכט"ס - בכל טוב סלה
30. כנה"י - כנפשו היקרה
31. ידי"ע - ידידו עוז
32. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו
33. עבוה"ק - עבודת הקודש
34. בעיה"ק - בעיר הקודש

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת איג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אדר תר"פ - ירושלים **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

התקבל הרשיון ל'דגל ירושלים' על שם הרצי"ה, ועליו לאשר. קשה להתחיל לפעול עם מעט עוזרים; אולי כדאי לפתוח בחוברת חודשית כעין 'הדרך'. אחיו הרב שאול חנה הגיע ומסר דרישת שלום. הם הצטערו שבתיה לא כתבה.

עיקרי הדברים

- רשיון 'דגל ירושלים'.
- חוברת חודשית.
- דרישות שלום.

נוסח האגרת

ב"ה[1], ירושלים ת"ו[2] יום ה' לחדש אדר תר"פ[3]

בני יקירי שליט"א[4] כבר צמאים אנחנו לדבריך אחרי המכתב הקצר אשר קבלנו. הודעתיך כבר מקבלת הרשיון על הד"י[5] ושהוא על שמך כמובן. ואתה צריך להשיב שנתקבל. איך נגשים עכשיו לפעולה קשה להחליט עם מיעוט העוזרים. אולי יהיה נכון להחל בחוברת חדשית כעין ה"דרך", או לזמנים בלתי קבועים עד שיסודר הענין בע"ה[6]. ומה יש עם למודך. ואיך אתה מוצא את הענין כעת אחרי שיבתך והסכמתנו שתחזיק בענין בע"ה. ש"חב נ"י[7]

בא תמול. מסר לנו כמובן ד"ש[8] מכולם. וביחוד מבתי' תחי'[9] שהי'[10] לנו צער הרבה ממניעת מכתבה. ישמחנו ד' ויעודדנו ברחמיו. דר"ש[11] יונה ופ"ב[12] תודה בעד דבריהם היקרים.

מרב טרדא וחובת מכתבים הנני מקצר וחותם בברכה וכ"ט[13], כנה"י[14] ונפש אביך מצפה אשרך

הק' אברהם יצחק ה"ק

ו. הדגל - ירושלים. שאול חנא - אחי הרב. פריידא בתיה - אחות הרב.

1. ב"ה - ברוך השם
2. ת"ו - תבנה ותכונן
3. תר"פ - השנה תר"פ (1919/1920)
4. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
5. הד"י - ככל הנראה: "דגל ירושלים" (כתב העת שהרב קוק תכנן להוציא)
6. בע"ה - בעזרת השם
7. נ"י - נרו יאיר
8. ד"ש - דרישת שלום
9. תחי' - תחיה
10. שהי' - שהיה
11. דר"ש - דורש שלום
12. ופ"ב - ופרידא בתיה (רעייתו של הרב צבי יהודה)

13. וכ"ט - וכל טוב
14. כנה"י - כנפשו היקרה

אגרות הראי"ה – כרך ד' – אגרת אעב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"ט מרחשון תרפ"א **נמען:** אל כל בית ישראל ובייחוד לאיכרים ולכורמים

'דגל ירושלים' הורם בשעת הצהרת בלפור: יש כוח כביר בתחייה החילונית של 'ציון', שמטרתה המדינה, אבל בלי אור הקודש לא תגיע לתעודתה, ומגמת הקודש אינה רק המדינה אלא 'כסא ה' אשר בירושלים'. עכשיו העולים הצעירים, שאין להם כלום מלבד אהבת הארץ וכוח שריריהם, צריכים עבודה: 'וחי אחיך עמך'. האיכרים חייבים לקבלם כפועלים קבועים, 'בלא אמתלאות'. עם העין הטובה לשכנינו הערבים, 'שלא להתעלם מבשרנו', בפרט מפליטי חרב.

עיקרי הדברים

- ציון וירושלים.
- קליטת העולים.
- עבודה עברית במושבות.
- עין טובה לערבים ואחריות לאחים.

נוסח האגרת

ב"ה[1] י"ט חשון תרפ"א[2].

אחינו היקרים, כל בית ישראל הגוי כלו. דגל ירושלים הורם באותה שעה, אשר המטרה המדינית של ציון הגיעה כמעט להמדרגה החשובה שהיא עומדת בה עכשו. באותו הפרק של מתן הדקלרציה על ידי הממשלה הבריטית, ראינו אז עין בעין שהתכונה החלונית של בנין האמה ותחיתה בארצה כובשת לה את דרכה בחיים, התעמולה רבה וגדולה, והאידיאלים החלונים מקסימים, וטבעו של עולם צריך להם, וכל לב רגש מוכרח הוא להודות שכח כביר ורב טוב צפון בהתחיה החלונית שלנו הדוגלת בשם "ציון" שמטרתה הוא: המדינה היהודית בארץ האבות. אבל מעבר מזה, נוכחנו לראות שכמה שיצליח החול במצעדיו איננו כלל עלול לבוא לתעודתו, אם לא יופיע אור הקדש בתכונה רוממה ויאיר את כל מחשביו. ואור הקדש הוא בא מתוך הכרת הקדש שלנו, מתוך התביעה האלהית הפנימית אשר בנשמת ישראל, מתוך אור ישראל וקדושו שהוא אור העולם ומלואו. והמגמה האחרונה של הקדש, אינה רק המדינה!, כי"א[3] כסא ה' אשר בירושלים, "כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" ובעת אשר על נהרות בבל ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון כאשר לבנו נשבר.

ועתה השעה באה, ואנו, כלומר, יושבי הארץ מלפנים, הננו קרואים למעשה. לעזרת אחים שהיא עזרתנו, עזרת הגוי כלו בסוס חסננו כבודנו בארץ ובעולם. והנה המהגרים הללו, רובם צעירים אשר אין להם כל, כי אם נפשם הנלהבה באהבת ארץ אבות וכח שריריהם המוצקים, הנכונים לעבודה. ועתה כמה חובה כפולה ומכופלת היא על ישובנו כלו, וביחוד עליכם אחינו האכרים והכורמים אשר על אדמת הקדש, אשר התאזרחתם בארץ ונוטעתם עליה. עכשיו הגיע הזמן להחלץ חושים כלנו, בעד העבודה העברית, עתה בא התור של "וחי אחיך עמך", ביחש לנתינת עבודה בכל מקצעות המשק שלנו

בישובנו כולו בכל מלא רחבו והקיפו. אורות קס'. קולי אליכם, אחים חביבים אכרינו וכורמינו! ממעמקי לבבי אקרא אליכם: התרוממו בנפש נדיבה ברוח מתנה, לקראת אחינו אלה. לעומת אורחינו החביבים, כחות החיים הרבים, שבהם אוצר חיים גנוז לבנין עמנו וארצנו לקוממיותנו העתידה בארץ אבות, עת לעשות הוא לנו השעה הגדולה הזאת. נקדם נא באהבה את אחינו החלוצים, קחו נא אחים, את אחינו הבאים מחדש, את הצעירים וגם את הבאים בימים העומדים הכן לעבודה, לפועלים קבועים במושבות. העבודה הישראלית, מכרחת היא להיות עכשיו עולה כפורחת בארצנו הקדושה.

כל מניעה שבעולם אסור לה, להיות חוצצת בינינו ובין חובת הקודש הזאת. עלינו לזכור מה היא חובתנו הכוללת לעמנו ולארצנו בעת חיה. עלינו לזכור כמה אוצרות סגולה ישנם בין צעירי אחינו הללו, שיהיו לברכה ולתהלה בארץ. עלינו לחזק ולאמץ את כחם ואת רוחם של המהגרים הללו, בכל קרוב ובכל אמוץ. וההתקרבות היותר גדולה, והיותר כשרה, ויותר מועלת ומביאה למטרה הרצויה היא רק זאת: נתינת עבודה בעין-יפה, בלא אמתלאות בלא השתמטות. שאלת היום היא לנו עכשיו, שאלת העבודה העברית ועם כל העין הטובה שאנו נוהגים בה ביחש לבני גזענו ושכנינו יושבי הארץ הערבים, עלינו לזכור שלא להתעלם מבשרנו, במדה כפולה, של חובת אחים, ושל חובת בנין העם על אדמתנו, של חובת אהבת גרים, פליטי-חרב, הבאים אל חק אמם לציון, להסתר מחמת פראים, וקנאת אויבים, אכזרים כחיתו טרף. שאו ידיכם קדש, אחים יקרים, אכרינו וכורמינו. אשר על אדמת קדשנו. החיו את נפשות מהגרינו היקרים, הבאים להאחז בארץ חמדה. הרימו נס של עבודת-אחים, עבודת ישראל, על אדמת ישראל. וצור ישראל, ירים מהרה נס לגוים, ונדחי ישראל יכנס מארבע כנפות הארץ. וירום קרן לעמו על אדמת קדשו וחבל נחלתו לעולמים.

כנפשכם היקרה, ונפש אחיכם, ועבדכם הנאמן

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. תרפ"א - השנה תרפ"א (1920/1921)
3. כ"א - כי אם